

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

КЕМТАР ЖАНДАРДЫ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТЫҒАНДАРДЫ ҚОЛДАУ КЕРЕК

Мүмкіндігі шектеулі жандардың мәселесі мемлекет назарынан тыс қалған емес. Бүгінгі таңда Қазақстанда Мүгедектердің құқықтары туралы конвенцияға сай мүгедектігі бар адамдарға қатысты кемсітушілікті жоюға, еңбек, денсаулық сақтау, білім алу құқығын қамтамасыз етуге, сот төрелігіне қол жеткізуге, жеке басына қол сұғылмаушылыққа бағытталған нормаларды имплементациялау процесі жалғасуда. Алайда, жедел шешуді талап ететін бірқатар өзекті мәселелер де бар.

(Соңы 3-бетте)

ОҢ ҚАДАМ

ТАБИҒАТ БАЙЛЫҒЫН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНҒАНДАР КӨПКЕ ҮЛГІ

Қойны-қонышы қазба байлыққа толы еліміздің «Жасыл экономикаға» бет бұруы қуантпай қоймайды. Өйткені, мұнайдың да, көмірдің де, уранның да қоры уақыт өте таусылатыны ақиқат. Сондай сәт туғанда абдырап қалмас үшін қазірден бастап «Жасыл экономикаға» бет бұруымыз қажет-ақ!

Бұл жерде бар мәселе біздің елде көмірсутегі қорының аздығы немесе көптігіне ғана байланысты емес екенін түсінуіміз керек. Өйткені, «Жасыл экономиканың» адамзаттың болашағында пайдасы зор екендігін қазірдің өзінде сезініп отырмыз.

Осы орайда атап айта кетсек, «Жасыл экономика» – бұл табиғи қорларды тиімді пайдалану есебінен қоғамның әл-ауқатын сақтауға бағытталған, сондай-ақ, пайдаланылған өнімдерін өндірістік циклге қайтаруды қамтамасыз ететін болашағы зор экономика. Және де «Жасыл экономика» сарқылуға ұшыраған ресурстарды үнемді тұтыну мен күн мен жел қуаты секілді сарқылмайтын ресурстарды тиімді пайдалануға мүмкіндік беретін ұғым.

Бүгінде «Жасыл экономиканың» пайдасын түсінгендер өздері-ақ оған көшуге ықылас танытуда. Мәселен қазірдің өзінде ауыл, аудан орта-

лықтарынан шалғайда орналасқан, электр энергиясы тартылмаған кейбір мал шаруашылығымен айналысатын шаруалар үйінің айналасына күннен энергия алатын құрылғыларды аямай орнатып тастаған. Соның арқасында электр энергиясынан таршылық көрмей, теледидарын көріп, ұялы телефон қуаттандырып, үйін электр энергиясымен толық қамтамасыз етіп отыр. Ай сайынғы төленетін коммуналдық ақыдан да ада, табиғаттың бергенін өз игілігіне тиімді пайдаланып отырған шаруалардың әрекеті сүйсінтпей қоймайды.

Сондай-ақ, тұрғындардың өзара ойласа келе көшелеріне күннен қуат алатын шамдар орнатып алғанын да байқап жүрміз. Ешкімге электр энергиясы үшін қарыз емес, қалтаға да салмақ салмайтын мұндай энергия көздерін пайдалану ел ішінде артып келеді. Бұл электр қуатына төленетін төлемнің азаюына ықпал етумен бірге, қуат көзін

үнемдеуге де мүмкіндік береді. Қарапайым халықтың оны қолдап, тіпті күнделікті тұрмысында қолдана бастауы көпке үлгі етуге тұрарлық. Демек, еліміздің осы бағытта атқарған жұмыстары текке кетіп жатқан жоқ.

Мемлекеттің «Жасыл экономикаға» бет бұрысы халықтың да ойынан шығып отырғанын осыдан аңғарып жүрміз. Негізгі мақсаты «жасыл экономика» болған «ЭКСПО-2017» халықаралық көрмесі де халқымыздың санасына оң ықпал еткені байқалады. Мемлекет бұл бағыттағы жұмысын жалғастырып, «Жасыл экономиканы» ел игілігіне жаратудың жолдарын одан әрі кеңейте бергені дұрыс.

Жалпы, әлем халықтары тұтынатын қуаттың 85 пайызы мұнай мен газ және көмір арқылы алынады екен. Егер осы бетімізбен кете берсек олардың негізгі қорлары 40-100 жылдың арасында таусылатынын мамандар дәлелдеп отыр. Мәселен, мұнай қорлары 40-50 жылда, газ қорлары 80 жылда, уран қорлары 80-100 жылда, көмір 400-500 жылда таусылуы мүмкін екені болжанған. Сондықтан жасыл экономикаға бет бұруымыздан күтер үміт көп.

(Соңы 3-бетте)

СҮЙНІШІ

БАЙҚАУ! БАЙҚАУ!

«ЗАҢ» Медиа-корпорациясы» ЖШС, республикалық «Заң газеті» басылымының мұрындық болуымен өтетін Кемел Тоқаев атындағы детектив шығармалар байқауы биыл да жалғасын табады. Бесінші рет ұйымдастырылып отырған додаға Қызылорда облысының әкімдігі қолдау көрсетпек. Бұйыртса биылғы жүлдегерлерді қазан айының соңына қарай қасиетті Сыр елінде марапаттаймыз.

БАЙҚАУДЫ ӨТКІЗУДІҢ МАҚСАТЫ:

- детектив жанрының атасы Кемел Тоқаевтан кейін кенжелеп қалған жанрды жандандыру;
- детектив шығармалар жазуға деген көпшіліктің ынтасын ояту;
- шытырман шығармаға қызығушылықты арттыру;
- осы жанрдың көмегімен құқық қорғау, сот, адвокаттық салада еңбек етіп жүрген мамандардың еңбегін дәріптеу.

БАЙҚАУҒА КІМДЕР ҚАТЫСА АЛАДЫ?

Соңғы үш жылда осы байқауға қатысып, бас жүлде мен бірінші орын алған адамдар байқауға қатыстырылмайды. Басқа үміткерлердің бақ сынауына толық мүмкіндігі бар.

Үміткерлер шығармасын zangazet@mail.ru эл.поштасына немесе Алматы қаласы, Дос-мұхамедов көшесі 68Б мекенжайына «Байқауға!» деген белгімен жолдай алады.

Байқауға жіберілген материал көлемі А4 форматында 14-шрифтімен жазылғанда 10 беттен аспауы керек. Шығармалар осы жылғы 30 қыркүйекке дейін қабылданады. Белгіленген мерзімнен кешігіп келген еңбектер байқауға қатыстырылмайды. Материалдар «Заң газетінде» және zanmedia.kz сайтында жарияланып тұрады. Сондай-ақ, детектив жанрының талаптарына сай келмейтін шығармалар қазылар назарына ұсынылмайды.

ЖҮЛДЕ ҚОРЫ ҚАНДАЙ?

Байқаудың бас жүлдесі – біреу, 1-орын – біреу, 2-орын – екеу, 3-орын – үшеу және бес ынталандыру сыйлығы қарастырылып отыр.

Биылғы жылдың бір ерекшелігі – оқырманның дауысына (дауыс онлайн жағдайда беріледі) ең көп ие болған үміткерге бірінші орынға тең дәрежеде жүлде тағайындалады. Сонымен бірге, жазуға қабілеті бар студент жастарды, жоғары сынып оқушыларын ынталандыру мақсатында да арнайы жүлде белгіленіп отыр.

Ал, құрметті оқырман!

**БАЙҚАУҒА ҚАТЫСЫП, БАҚ СЫНАҢИЗ!
ІСКЕ СӨТ!**

СӘТІ ТҮСКЕН СҰХБАТ

Сұлтан СҮЛЕЕВ,
Алматы облыстық салалық
кәсіподақтар ұйымының төрағасы:

«АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМНЫҢ ДАМУЫ КӘСІПОДАҚТЫҢ ЫҚПАЛЫН АРТТЫРАДЫ»

– Кәсіподақ ұйымдарының немен айналысып, қандай жұмыс атқаратынын көп адам біле бермейді. Кейбір азаматтар үшін кәсіподақ ай сайынғы жалақысының 1 пайызын аударатын ұйым ғана. Кәсіподаққа байланысты құқықтық сауаттың, теріс пікірдің қалыптасуына не себеп? Жалпы, мектептегі кәсіподақ ұйымдары немен айналысуда?

– Ізденген, көзі ашық адам кәсіподақтың немен айналысатынын, ұйымнан қандай қолдау, көмек алуға болатынын жақсы білсе керек.

(Соңы 5-бетте)

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ӘДІЛЕТ ОРГАНЫНА – 30 ЖЫЛ

**ЗАҢҒА ЖӘНЕ ҚОҒАМҒА ҚЫЗМЕТ
ЕТУ – ЖАУАПТЫ МІНДЕТ**

Біз еліміздің тарихында жаңа демократиялық және құқықтық мемлекет құрып, азаматтық қоғамның белсенділігі нығайып, экономикасы қарыштап реформацияланатын күрделі әрі өзгерісті кезеңде өмір сүріп жатырмыз. Осы өзгерістердің қозғашы күші – заманауи қоғамдық-саяси үрдістердің негізінде нормативтік құқықтық базаны және мемлекетіміздің негізгі заңын жаңғыртып, жетілдіретін заңнама.

қайта құрулардың мәні мен маңызы – төмен тұрған аудандық деңгейлерге заңнамалық актілердің қысқа мерзімде жеткізілуі үшін жаңа заңдарды жүйелендіру және қолдану жұмыстарын ұйымдастырумен өзектес. Бұл жолға қойылған жұмыс пен бақылау тиісті органдардың азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін сенімді әрі ұтымды қорғау жөніндегі тікелей міндеттерін орындау мақсатындағы іс-әрекеттерін жақсартуға ықпал етті.

маттық құқықтарды лайықты қорғауға және сақтауға бағытталған.

Осы ауқымды жұмыстар мен мақсатты шаралар, қазақстандық қоғам мен мемлекеттіліктің тұрақты дамуы, норма шығару саласындағы мемлекеттік саясатты қамтамасыз ету, азаматтық айналымның өзекті мәселелерін шешу жолындағы практикалық қадамдар әрдайым жан-жақты сипатта болды. Өзінің қалыптасу және даму жылдарында сот органдары стратегиялық міндеттерін – мемлекетті нығайту, ұлттық заңнаманы қалыптастыру, елде біртұтас құқықтық кеңістік құру, құқық қорғау жүйесіне басымдық беруді ұтымды шешу мақсатында елеулі реформалардан өтті деп сенімді түрде айта аламын.

Сол өтпелі кезеңде қазақ құқығы өмір шындығы мен заманауи үрдістерден қалыптасты. Ел өзгерді – заңдар өзгерді, бұл үдеріс барысында ел экономикасы мен қоғамның сұранысын қанағаттандыру үшін заңгерлер, құқықтанушы ғалымдар жаңа заңнамалық базаны қалыптастырды. Заң шығару қызметі заң нормалары барынша айқын әрі түсінікті болуы үшін заңнамалардағы олқылықтар мен қайшылықтарды жоюға мүмкіндік берді.

Сонымен қатар, құқықтық реттеу функциялары мемлекеттік органдармен ғана емес, бірінші кезекте халыққа түсіндіру жұмыстарын жүргізу, құқықтық ағарту және ақпараттандыру, кәсіби заңгерлік көмек нарығын реттеу, құқықтық мәдениетті жетілдіру тұрғысында өзара әрекеттесуді талап етеді. Азаматтарға заң құқықтарын көрсету бойынша қолжетімділікті дамыту үшін электронды құжат айналымы мен цифрландырудың заманауи технологияларын белсенді түрде енгізуді үзбей жалғастыру қажет.

Бастапқыда әділет органдарына заңнамалық актілерді дайындау және сараптау, нормативтік актілердің құқықтық тазалығын, коммерциялық емес ұйымдардың қызметін, жүргізіліп жатқан мәмілелердің заңдылығын қамтамасыз ету мақсатында бақылау-қадағалау функцияларын, заңдардың қабылдануын және сақталуын бақылау, сот-сараптама қызметін дамыту, азаматтық хал актілерін мемлекеттік тіркеу, адвокаттар алқасының, нотариустардың, түрлі қоғамдық бірлестіктердің қызметін үйлестіру және реттеу бойынша міндеттер жүктелді. Мұның барлығы мемлекет пен еліміздің азаматтары мүддесінің қисынды тепе-теңдігін жасауға, жалпыға ортақ адами және аза-

маттық құқықтарды лайықты қорғауға және сақтауға бағытталған.

Мемлекеттік жүйеде әділет органдарына біртұтас және тиімді құқықтық кеңістікті қалыптастыруда, құқықтық мемлекет негіздерін нығайтуда, елдің әлеуметтік, құқықтық және саяси өмірінде, нотариат, адвокаттық қызметті күшейту бойынша ұтымды мемлекеттік саясатты жүргізуде, заңгерлік бірлестіктердің қызметін ұйымдастырудың заманауи нысандарын енгізуде жауапты рөл жүктелген.

Қазақ халқының өміріндегі осындай тарихи маңызы кезеңде Қазақстан Республикасының әділет органдары өзінің 30 жылдық мерейтойын атап өткелі отыр. Латын тіліндегі «Әділет» сөзінің негізі «әділеттілік» ұғымымен байланысты.

Маңызды міндеттерді шешу. Ведомство қызметінің әрбір бағыты іргелес құқық салаларына да әсер етеді. Сондықтан бейінді орган ретінде ол еліміздегі барлық құқықтық салаларды өзара байланыстыратын буын деп танылады.

Құқықтық мемлекет құру – біз үшін, әсіресе, қазіргі таңда – құқықтық, халық үніне құлақ асатын мемлекет құруда, халық игілігі үшін мемлекеттік функцияларды орындауда ешқашан да өзектілігін жоймайтын ұзақ үдеріс. Біздің өміріміздің бірде-бір саласын құқықтық қолдаусыз елестету мүмкін емес. Сондықтан мемлекеттік биліктің күрделі механизмінде әділет органдары мемлекет қызметінде және қоғам өмірінде айрықша орын алып, заңның рухы мен қарпіне адал қызмет етіп, оның үстемдігін әділеттілік қағидалары арқылы бекіте отырып, мемлекет пен жеке тұлғалардың мүдделерін теңгерімде ұстауда маңызды рөл атқарады. Мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық тұрақтылығын қамтамасыз ете отырып, олар өздерінің негізгі миссиясын – Қазақстан азаматтарының конституциялық құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін қорғауды жүзеге асырады.

Мен әділет органдарында заңнамалық, саяси шешімдер мен экономикалық өзгерістердің іргетасы қаланған, дербес және тәуелсіз мемлекеттің дамуы үшін құқықтық кеңістік құрылған жылдары жұмыс істедім. Өмірдің барлық саласында дербестікке қол жеткізуге ұмтылған елімізге жаңа заңдар, оларды әділеттілік пен тәуелсіздік қағидаларын сақтай отырып сәтті қолдану қажет болды. Республикада болып жатқан саяси және экономикалық түрленудің осы қызықты және қарқынды уақытында қызмет ету, оларды құқықтық сүйемелдеу бойынша практикалық тәжірибе жинау, норма шығару, жаңа заң технологияларын іздеу, ұйымдастырушылық, ресурстық және кадрлық қамтамасыз ету мәселелерін шешу мен үшін үлкен кәсіби бақыт және орасан жауапкершілік болды.

Осы 30 жыл ішінде еліміздегі органдар мен мекемелердің тиімді орталықтандырылған жүйесі құрылды. Оның міндеті – елдің біртұтас құқықтық кеңістігін құру жөніндегі аса

Осындай сан қырлы қызметке аянбай атсалысқан әріптестерімді асқан құрметпен еске аламын. Өңірлердегі мемлекеттік органдардың тиімділігін арттыру, жаңа коммуникациялық құралдарды құру және жетілдіру мақсатында олардың жүйесін жаңғырту бойынша ауқымды жұмыстар атқарылды. Осы жылдары жүзеге асырылған барлық

Мемлекет басшысының «Әділетті мемлекет. Біріккен ұлт. Өркендеген қоғам» жолдауының аясында бүгінгі таңда заң шығару қызметі белсенді түрде жүзеге асырылып жатыр. Ал осы жұмыс ұлттық заңнаманы жетілдіру, заңдылық пен құқықтық тәртіп қағидаларын нығайту, цифрландыру, заманауи ақпараттық технологияларды енгізу, азаматтардың құқықтарын

Қазақстанның әділет органдарының 30 жылдығы – еліміздегі барлық заңгерлердің мерекесі. Сот қауымдастығы атынан оның құрылуы мен қалыптасуының қайнар көзінде тұрған, заң жүйесінің тиімділігін арттыруға, қоғамның демократиялық институттарын дамытуға бар күш-жігерін салған сот төрелігінің барлық ардагерлерін, сондай-ақ, бүгінгі таңда сабақтастық дәстүрін үзбей жалғастырып келе жатқан барша қызметкерлерді осы мерейтоймен құттықтаймыз. Сіздердің қажырлы еңбектеріңіздің арқасында қазақ әділет органдарының жүйесі лайықты орында.

Заң мен мемлекетке қызмет етуде, ел азаматтарының құқықтарын, бостандықтарын мен мүдделерін қорғауда кәсібилік пен адалдық, сондай-ақ, дендеріңізге саулық, бастарыңызға амандық және баянды бақыт тілейміз!

Сәкен АБДОЛЛА,
ҚР Жоғарғы Сотының судьясы
ҚР Судьялар одағының төрағасы

ТАЛҚЫ

АШЫҚ ҚОҒАМҒА – АШЫҚ АРХИВ

ҚР Президенті Архивінің ұжымы Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына жолдауын талқылады.

Жынды ашып, баяндама жасаған Архив директоры Әлия Мұстафина мемлекеттің азаматы ретінде қазір бейжай қалуға болмайтын тарихи өтпелі кезеңдерді басымыздан кешіріп жатқанымызды айтты. Ол өз сөзінде: «Еліміздің тағдыршешті уақытындағы өзгерістерде біздің ұжым ешқашан сырт қалған емес. ҚР Президентінің Архиві болғандықтан, әрқашан өзіміздің кәсіби қызметімізден бөлек, елдегі науқандар мен Мемлекет басшысының бастамаларынан хабардар болып отыруымыз керек. Жаңа Президент, жаңа кезең, жаңа бағыттағы құжаттар қолданысқа еніп жатыр. Ерте

ме, кеш пе оның бәрі архивке тапсырылатыны анық. Сол себепті бізге осы уақыттан бастап дайындық жұмыстарын жүргізіп, құжаттарды қабылдау мен сақтаудың әдіс-тәсілдерін, жаңа қор атауы мен орнын анықтап қойғанымыз жөн. Ұлт тарихының жауапты кезеңдеріндегі құжаттарды ұрпақтан ұрпаққа жеткізу біздің басты міндетіміз», – деді.

Мемлекет басшысы Қ.Тоқаев 20 қыркүйекте БҰҰ-ның Бас Ассамблеясының 77-сессиясы аясында жалпы пікірсайыста Қазақстан өңірлік күн тәртібінің өзекті мәселелерін шешу үшін барлық мүдделі тараптармен бірлескен жұмысты жалғастыратынын айтып өткен болатын. Барлық саланы халықаралық деңгейде дамытудың айқын жолын ұсынған Мемлекет басшысына архив ұжымы үлкен сенім білдіріп отыр.

Қазақстан Республикасы Президентінің кезектен тыс сайлауы Қ.Тоқаевтың жарлығымен 2022 жылғы 20 қарашада өтетіні белгілі болды. Қаулы 21 қыркүйекте жарияланды.

Айта кеткен жөн, ҚР Президентінің Архиві халықаралық мамандардың қатысуымен «Ашық қоғамға – ашық архив» атты архившілердің конгресін ұйымдастыруда. Конгресс 19-21 қазан күндері Алматы қаласында өтеді. Бұл отандық архив саласына тын серпіліс әкелетін құнды тәжірибе болмақ.

Нұрлан ТОҚСАБАЕВ,
ҚР Президенті Архивінің аға сарапшысы

БІТІМ

«Бірлігі жоқ ел тозады, бірлігі күшті ел озады» деген мақал қай заманда да, қай қоғамда да өз заңдылығын жойған емес. Яғни, дауласып, жауласып жүргенде жеке даму, өркендеу, кеңею кейінге қала береді. Сөйтіп дамуды тежейді.

ЕҢ ДҰРЫС ЖОЛ – КЕЛІСІМ

ҚР Жоғарғы Сотының төрағасы Жақып Асанов дау-дамай деңгейін төмендету, бітімгершілікті бекемдеу туралы үнемі айтып келеді. «Сот – дау арасы. Ондайда абырой-беделді, адамгершілік пен имандылықты жыпы қойып, айтысуға, тартысуға тура келеді. Сондықтан дау туындағанда ең дұрысы, татуласу», – деп азаматтарды келісімге шақырады.

Біздің халқымыздың арасында кейде құқығын қорғау үшін емес, ош алу, кек қайтару, «принцип үшін» ғана соттасатындар туралы айтып жүрміз. Бұл ең алдымен соттасушыны қара шығынға түсіреді. Біріншіден, істі қарау ұзаққа созылып, бір емес, бірнеше сот отырысы өтуі мүмкін. Уақыт! Екіншіден, апелляция, тіпті кассация шешімі де көңілден шықпауы мүмкін. Мораль! Үшіншіден, мемлекеттік баж төлемі, сот шығыны, заңгер қызметі. Қаражат! Төртіншіден, ашу-ыза, жүйкеге салмақ. Денсаулық!

Соттасам десеңіз дау алаңындағы мұндай шығындарды айналып өте алмайсыз. Сондықтан да біз сотқа түскен әр іс бойынша заң аясында тараптарға істі келісіммен, кешірімге келіп, татуласумен аяқтауға шақырамыз. Егер медиация рәсімдерін насихаттау жұмыстарын белсенді жүргізе берсек, таяу

уақытта дамыған елдердегідей даулардың 70-80% сотсыз, бітіммен аяқтауға қол жеткізіледі.

Ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев сот жүйесінде жүргізіліп жатқан реформалардың білікті мамандарды жұмылдыруға, әділ сот төрелігін орнықтыруға сеп болуы керектігін айтып келеді. Себебі, қоғамның соттарға деген сенімін нығайту үшін, соттар мен сот рәсімдерінің заман талабына сай болуы және азаматтардың, бизнес пен инвесторлардың құқықтарын қорғау үшін ауқымды сот реформалары іске асырылуға.

Бітімгерлік рәсімдері, әсіресе, кәсіпкерлердің дауларын қарауда үлкен көлемде уақыт пен ресурстарын үнемдеуге мүмкіндік береді. Нарықтық жүйе, еңбек тәртібі, материалдық жағдай, тәрбие мен отбасылық құндылықтар, одан бөлек қаржылық сауаттың төмендігі секілді толық жағдан себептер дауды туғызады. Мұндай себептер толастамайды да. Сол үшін азаматтардың құқықтық сауаттылығын арттыру бағытында үнемі түсіндіру жұмыстары жүргізіле беру керек.

Айгүл БОРАШЕВА,
Маңғыстау облыстық мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотының судьясы

МІНБЕР

ЖАҚСЫ СӨЗ ЖАРАНЫ ДА ЖАЗАДЫ

«Алмас қылыш майданда серік, асыл сөз майданда да, сайранда да серік», «Жақсы сөз жараны да жазды» дегенді бабаларымыз тегін айтпаған. Бұл мақалдардың туралығына әр сот шешімі шыққан сайын көз жеткізесің.

Сот шешімі – судья қызметінің ең түпкі нәтижесі. Шешімді шығарғанға дейін судья қаншама құжатты зерделейді, тараптар ұсынған талай уәж бен дәлелдің аражігін ажыратады. Соған сәйкес, заңдарды парақтап, дауды әділ, тура шешуге барын салады. Ал сондай үлкен еңбекпен шығарылған шешімді тараптардың бәрі бірдей түсіне қоюы екіталай. Өйткені, заңның тілі судьяға түсінікті болуы мүмкін. Судьяның жұмысы заңмен тікелей байланысты. Ал қарапайым халық заң тілін жетік біле бермейді, құқықтық терминдер олар үшін мүлде бейтаныс. Сондықтан, тек заңдық терминдер мен құжаттарды қолдана отырып жазылған шешім тараптардың санасына жетпейді. Соның салдарынан халықтың судья жұмысына, жалпы сот жүйесіне көңілі толмайды. Осыдан келіп құқықтық тұрғыдан сот залында жеңілген тарап

өзгелердің ықпалында кетеді, сотқа қатысты теріс пікір қалыптастырады. Сот шешімінің негізділігіне көзі жетіп тұрса да, кейбір азаматтардың өзгелердің жол нұсқауымен жоғары сатыларға арызданып, босқа әуреленетіні де сондықтан.

Мұндай кемшілікке жол бермеу үшін сот қабылдаған шешімінің мәнін ашып, заңды күшін, салдарын, орындау міндеттілігін тараптарға жеткізе білуі керек. Бұл халықтың сотқа деген сенімін арттыруға бағытталған маңызды шара, тараптарға көрсетілетін құқықтық-психологиялық жәрдем десек жөн болар. Осы мақсатта Жоғарғы Соттың бастамасымен 2018 жылғы 1 қыркүйектен бері республика соттарында шығарылған әрбір сот шешімі тараптарға кәсіби және қарапайым тілде түсіндіріліп келе жатыр. Сот шешімі ресми құжат болғандықтан, оны дайындаудың, халыққа түсіндірудің де өз тәртібі, мерзімі бар.

Жалпы, Жоғарғы Соттың «Сот шешімі туралы» нормативтік қаулысы 2003 жылғы 11 шілдеде қабылданған болатын. 2018 жылдан сот шешімін түсіндіруге байланысты пилоттық жоба қолға алынып, ол көпшілік көңілінен шыққаннан кейін

нормативтік қаулыға өзгеріс пен толықтырулар енгізілді. Себебі, сот шешімін түсіндіру тәжірибесі енгізілген аз ғана уақыттың ішінде халық жаңа өзгеріске оң пікірін білдірді. Сот шешімінің мәнін, маңызын ұғынған тараптардың жоғары сатыларға шағым түсіру пайызы азайды.

Бұл жобаның негізгі мақсаты – халық пен сот арасындағы сенімді нығайту, азаматтардың құқықтық сауаттылығын арттыру, судьялардың біліктілігін көтеру, соттың жұмысын жандандыру. Сот шешімін түсіндірген кезде, тараптарға сұрақ қоюға мүмкіндік беріледі. Әсіресе, жеңіліп қалған тараптың көкейінде қалған сенімсіздікті ыдырату керек, жауабы жоқ сұрақ қалмау керек. Іс жүргізу кезінде процеске қатысатын тұлғаның ар-намысын қорлайтын немесе қадір-қасиетін кемсітетін, іскерлік беделін кетіретін әрекеттерге тыйым салынады. Сондықтан, шешімді түсіндіру барысында, азаматтардың ешқайсысына артықшылық берілмейтіндігін ескеріп, екінші жақтың да наразылығын тудырмайтындай, тараптармен айтысқа түспей, әр сөздің нүктесін, тиісті тыныс белгілерін қоя отырып, бір ырақта, тараптардың өзін жеңіл

сезінетін жағдай жасай отырып түсіндіру, үлкен жетістік.

Сонымен бірге, бұл қадам судьялардың сөйлеу дағдысын қалыптастырып, өз ойын қарапайым тілмен түсіндіруіне ықпал етеді. Өз ұстанымын кәтесіз жеткізу үшін судьяға сенімді сөйлеумен бірге, қысқа ой қорытуды, көкейіндегісін дәл ұсынуды қалыптастырады. Ең бастысы, судья тараптардың жағдайын түсінетінін, барлық мәселеге қанық екенін дәл көрсете білгені жөн. Шешімді тыңдаған адам өз мәселесінің түйінін түсініп қоймай, алдағы уақытта мұндай кемшіліктерге жол бермеудің әліппесін үйренуі шарт.

Тараптар сот шешімін тыңдай отырып өзінің неден ұтылғанын, қай тұстан қате жібергенін сөзсіз мойындауы тиіс. Мұндай жағдайда тараптар арасындағы дауға сол сотта нүкте қойылады.

Осы тұрғыдан алғанда сот шешімін түсіндіру тәжірибесінің енгізілуі дер кезінде қолға алынған, халық пен сотты жақындатытын игі бастама болды десек қателеспейміз.

Аида АТАШЕВА,
Ақтау қалалық мамандандырылған әкімшілік құқық бұзушылық істер жөніндегі сотының судьясы

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

КЕМТАР ЖАНДАРДЫ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТЫҒАНДАРДЫ ҚОЛДАУ КЕРЕК

(Соңы. Басы 1-бетте)

Мәселен, Алматы қаласында ерекше қажеттіліктері бар адамдарға стигматизациясыз қолжетімді органы қалыптастыру үшін қандай құралдар қолданылады? Алматы қаласы әкімінің мүгедектігі бар адамдарды қолдау мәселелері жөніндегі штагтан тыс кеңесшісі, құқық қорғаушы Вениамин Алаевтың айтуынша, қалада 50 мыңға жуық мүгедек адам тұрады.

– Әдетте мүгедектігі бар адамдардың жоғары білімі жоқ, сәйкесінше, лайықты жұмысы да жоқ. Сонымен қатар, денсаулығына байланысты жұмыс істей алмайтындары бар. Олардың мүгедектік бойынша алатын 60 мың теңге жәрдемақысының күнкөріске жетпейтіні анық, – деген кеңесші бірталай мәселенің шетін шығарды.

Расында, мүгедектігі бар жандардың қала ішінде өзінің жүріп-тұруы оңай емес. Көп жағдайда құқықтары бұзылып жатады. Әсіресе, шалғайдағы өңірлерде мүгедектігі бар адамдар өз құқықтары және олардың бұзылып жатқаны туралы біле бермейді. Мысалы, қоғамдық орындарда жауапты адамдар өз міндеттеріне салғырт қарап, пандусты түсіруге асықпайды немесе дыбыстық хабарламаларды қоспайды. Еліміздегі ірі мегаполистердің бірі болып табылатын Алматыда жағдай басқа қалаларға қарағанда әлдеқайда жақсы. Дейтұрғанмен, мұнда да қалалық инфрақұрылым әлі де жетілдіре түсуді қажет етеді. Егер Алматының өзінде

қолжетімділік деңгейі небәрі 10%-ды құраса, басқа өңірлер туралы не айтуға болады?

Жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар басқармасының қолдауымен әлеуметтік тапсырыс негізінде жұмыс істейтін «Тен қоғам» орталықтары пайда болуы көңіл қуантады. Бұл жерде мүгедектігі бар адамдар әртүрлі мәселелер бойынша, атап айтқанда, мемлекеттік бағдарламалардың мазмұны бойынша кеңес ала алады. Игілікті істер мұнымен тоқталмақ емес.

– Алматы қаласына жаңа әкім келген соң, қазіргі уақытта 2025–2030 жылдарға дейінгі максаттар көрсетілген қаланы дамыту жоспары әзірленуде. Дайындық жұмыстарына мүгедектігі бар адамдар арасынан сарапшылардың, азаматтық қоғам белсенділерінің де тартылғаны қуантады. Өйткені, олардың басындағы өзекті мәселелерді өздерінен артық ешкім білмейді. Сонымен қатар, қала тұрғындарының әлеуметтік желілер арқылы жолдаған сұраныстары да ескерілуде. Енді бұл жоспарға енген мәселелердің бәрі шешіліп, толық жүзеге асуы үшін күш салуымыз қажет. Бұл мемлекеттік органдар мен үкіметтік емес сектордың, сондай-ақ, белсенді азаматтардың бірлескен жұмысы болмақ, – дейді Вениамин Алаев.

Қазіргідей қиын кезеңде ерекше қажеттіліктері бар адамдарды жұмысқа тарту бағытында мемлекеттік-жекеменшік әріптестік мақсатындағы әлеуметтік кәсіпкерлік бастамалардың маңызы зор. Олар қызмет көрсетуден немесе қарапайым нарық үшін өндіріс

орындарын ашудан басқа, мүмкіндігі шектеулі жандарға да қызмет көрсетеді. Мысалы, «Кеңес» әлеуметтік бейімдеу және еңбекпен оңалту орталығын айтуға болады. Ол 1992 жылдан бері денсаулығында кінәраты бар балалардың құқықтарын қорғаумен және қимыл-қозғалыс, сөйлеу, ақыл-ой және психикалық бұзылулар секілді күрделі ақауы бар балаларға медициналық-әлеуметтік, мамандандырылған психологиялық және педагогикалық көмек көрсетумен айналысып келе жатыр. Сондай-ақ, бұл ұйым «ересектерге арналған Жұмыспен қамту орталығы» моделін әзірлеп, сәтті жүзеге асыруда. Онда даму ерекшеліктері бар жастар тұлғаралық қарым-қатынас, өзіне-өзі қызмет көрсету және қолдарынан келетін қолөнер дағдыларын игереді.

Мұндай әріптестіктің тағы бір жарқын мысалы – «Green TAL» әлеуметтік шеберханасының жетекшісі және әлеуметтік кәсіпкерлік мектебінің негізін қалаушы – Эмин Аскеров. Ол 2015 жылы ағаш ұстасы, тігін, киіз цехтары, кафе, автокөлік жуу, т.б. – барлығы тоғыз түрлі бағытты қамтитын «Греен TAL» әлеуметтік шеберханасын құрды. Қазір ол әлеуметтік жағдайы төмен әлжуаз топтағыларды жұмыспен қамту мәселелерін шешуде айтарлықтай үлесін қосып келеді.

В.Алаев бұл мысалдардың мүгедектігі бар адамдардың мүдделерін ескере отырып, еңбек және жұмысқа орналастыру нарығын қалыптастыруға үлгі-өнеге болып табылары сөзсіз деп есептейді. Оның ойынша, денсаулық

жағдайына байланысты жұмыс істей алатын еңбекке қабілетті жастағы мүгедектігі бар адамдар ашық еңбек нарығында жұмыс істеуі керек. Сонымен қатар, ол денсаулығында ерекшеліктері бар адамдарды өз еркімен және өз бастамасымен жұмысқа қабылдайтын қарапайым кәсіпкерлерге мемлекет тарапынан қолдау көрсетілуі қажет деген пікірде.

– Әрине, мемлекет азаматтардың осы санатының бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін олардың білімі мен кәсіптік оқуына көбірек инвестиция салуы керек. Шетелдік тәжірибені қалай қабылдайтынымыздың тамаша мысалдары бар. Алматыдағы КИМЭП және бірқатар университеттерде мүгедектігі бар студенттердің оқуына жағдай жасалған, ақпараттар ыңғайлы форматта беріледі, бейнежазбалар немесе сурдоаудармалар қолданылады, мүгедектер арбасындағы студенттердің аудиторияларға емін-еркін кіріп-шығуына қолайлы пандустар жасалған, арнайы дәретханалар жабдықталған. Мұндай білім алуға қолжетімділік деңгейі осы санаттағы азаматтарды жұмысқа орналастырудың іргетасы болады деп есептеймін, сол себепті мүмкіндігі шектеулі студенттерді қолдау орталықтарын дамыту қажет. Осы орайда сапалы білім алуға, денсаулық сақтауға қолжетімділік – жұмысқа орналастыру – ашық инклюзивті және кедергісіз қоғамдағы өмір тізбегінің үзілмеуін қамтамасыз етудің маңызы зор.

Сонымен қатар, құқық қорғаушы алдағы жұмыс жоспарларымен де ықыластана бөліскен еді:

– Алматыны дамыту бағдарламасының максаттарының бірі – қолжетімді және сапалы әлеуметтік инфрақұрылымы бар қалада өмір сүру үшін әлеуметтік орнықтылық пен тұрақтылықты орнату. Қазіргі таңда адамдардың барлығына қолжетімді орта қалыптастыру үшін Даму жоспарының 11 тармағы дайын тұр. Осы міндет аясында біздің алдымызда тұрған ең басты міндет – қалалық инфрақұрылымның (ауруханалар және басқа да әлеуметтік маңызды нысандар) қолжетімділік деңгейін 10%-дан 75%-ға дейін көтеру. Екіншіден, 2030 жылға дейін инклюзивті білім беруге байланысты мәселелерді шешу көзде-

луде, яғни, қала мектептерінің 100%-нда инклюзивті білім беру ортасын қалыптастыру қажет. Осы жоспарды жүзеге асыру үшін біз мүгедектігі бар оқушылармен тікелей қарым-қатынас жасайтын мұғалімдердің біліктілігін арттырумен айналысуымыз керек. Өйткені мұғалімдер қандай да бір мүгедектігі бар оқушылар үшін қолайлы және ыңғайлы ақпарат беру форматын игеруі тиіс. Бұл әртүрлі елдерде қолданылады. Біз университеттерде мүгедектерді қолдау орталықтары бар АҚШ пен Еуропа елдерінің тәжірибесімен таныстық. Мысалы, Миннесота штатының университетінде мүгедектігі бар студенттермен тікелей жұмыс істейтін жүзден астам қызметкер бар. Біздің қаламызда да білім алуға қолжетімділік деңгейі болғанын қалаймыз. Бірақ, әрине, бұл жұмыстар мектептегі білімнен бастау алуы керек. Оқушылардың өзімен қатарлас мүгедектігі бар балалармен кішкентай кезінен араласып, дос болуы және оны дәл сол күйінде қабылдай білуі үшін мұғалімнің оларға тиісті ақпарат беріп, бірлесе жұмыс істеуінің маңызы зор. Бала құқықтары туралы конвенцияға, Мүгедек адамдардың құқықтары туралы конвенцияға, «Білім туралы» заңға сәйкес, бұл білім мен дағдыларды біз кейіннен халықаралық стандарттар бойынша жұмыс істейтін мұғалімдерге бергіміз келеді.

Сондай-ақ, Вениамин Алаев үшінші маңызды мәселенің де шетін шығарды.

Ол мүгедектігі бар адамдарды жұмысқа орналастырумен байланысты. Жыл сайын мүгедектігі бар азаматтар іске асыратын 50 әлеуметтік кәсіпкер мен стартаптарға қолдау көрсету қажет, сонда жұмысқа орналастыру жағдайы одан да жақсара түспек.

Жалпы, Алматы қаласын дамыту жоспары аясында денсаулығы ерекше адамдарды өзіне қабылдайтын жұмыс берушілерге қолдау көрсету қарастырылған. Әдетте, мүгедектігі бар адамдар өз туыстарында немесе арнайы мамандандырылған ұйымдарда жұмыс істейді. Қазір мүгедектігі бар адамдарды өз компанияларына қабылдауға және олармен жұмыс істеуге дайын бизнес өкілдерін қолдау маңызды.

Айгүл АХМЕТОВА,
«Заң газеті»

КӨЗҚАРАС

АЛМАТЫ АЗИЯНЫҢ ХЕЛЬСИНКИНЕ АЙНАЛА АЛА МА?

Биыл Азиядағы өзара ықпалдастық және сенім шаралары жөніндегі кеңес құру бастамасының жарияланғанына 30 жыл толды. Оны ҚР Тұңғыш Президенті 1992 жылы 10 мамырда Ашхабад қаласында өткен Түрікменстан, Иран, Пәкістан, Қырғызстан, Түркия мемлекеттері мен үкімет басшыларының кездесуінде мәлімдеген болатын.

Одан кейін 9 шілдеде Финляндияның Хельсинки қаласында өткен Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық кеңесінің пленарлық отырысында Хельсинки үдерісінің аясын Еуропадан Азия құрлығына көшіре отырып, маңызды қадам жасалатыны айтылды. Бұл бағыттағы алғашқы қадамдардың бірі Азиядағы өзара ықпалдастық және сенім шаралары жөніндегі кеңестің (АӨСШК) құрылуымен байланысты. Бұл кеңес көп салалы ынтымақтастықты кеңейтуге, саяси ахуалды тұрақтандыруға, аймақтық жанжалдарды болдырмау мен реттеуге бағытталған.

Ашхабадта өткен мамыр кездесуіндегі Қазақстанның бастамасын қазірдің өзінде Иран, Қырғызстан, Түркия, Түрікменстан, Пәкістан және Өзбекстанның қолдап отырғаны белгілі. Осы жиында Қазақстанның бірінші Президенті ЕҚЫК-нің биік мінберінен «мен біздің республиканың осынау үдерісті өрістету нәтижесінде Алматыны Азияның Хельсинкине айналдыру жөніндегі саяси күш-жігерді өз мойнына алуға әзір екенін қуаттаймын», – деді. Сондай-ақ Азиялық кірігудің табиғи-тарихи үдерістің құрамдас бөлігі екеніне өзінің сенімді екенін айтқан Н.Назарбаев ол табысты жұмыс істеген жағдайда діни

факторға қарамастан, Азиядағы барлық ұлттық, аймақтық және халықаралық ұйымдарды ЕҚЫК үлгісіндегі бірыңғай құрылымға біріктіру үшін негіз бола алатынын жеткізді.

Ал 5 қазанда АҚШ-тың Нью-Йорк қаласында өткен БҰҰ Бас Ассамблеясының 47-сессиясында сөйлеген сөзінде Еуразиядағы бейбітшілік пен қауіпсіздік мәселелері бойынша Қазақстанның АӨСШК жөніндегі бастамасына арнайы тоқталып өтті. Саясатшылар мен талдау жасаушылар

тобындағы сыншылардың уәжін шығыстың «Алыс жолдың өзі алғашқы қадамнан басталады» деген мақалымен жауап берген Мемлекет басшысы Қ.Тоқаев АӨСШК сияқты құрылымды дамытудың 1992–2005 жылдар арасындағы болжамды 4 негізгі кезеңін сипаттап берді. Бірінші, 1992–1995 жылдар аралығын қамтыды. Онда ұйымдастыру мен кеңеске әзірлік жұмыстары жүргізіледі. Екіншісі, АӨСШК жұмысын жандандыру, мүшелер санын көбейту және оны Азиядағы қауіпсіздік және ынтымақтастық кеңесі шеңберіне және тәртібіне көшіру, ЕҚЫК үлгісі бойынша жалпыазиялық құрылымдар құру. Үшіншісі, 1998–2000 жылдарда ЕҚЫК мен АӨСШК арасындағы өзара іс-қимылдар-

дың тұрақты құрылымдарын айқындау, ынтымақтастықтың жекелеген бағыттары бойынша құрылымдар құру. Төртіншісі, 2000–2005 Еуразия қауіпсіздік пен ынтымақтастық жөніндегі біртұтас құрылымға кеңес құру. Азия, Еуропа, Африка және Америка ұжымдық қауіпсіздігінің құрылымдық жүйелері арасында тұрақты іс-қимылдар жасау механизмін құру. Ал бұдан арғы перспективада – бүкіл дүниежүзілік ұжымдық қауіпсіздік пен ынтымақтастықтың біртұтас жүйесін құру болжанды. Алайда, АӨСШК ұйым ретінде құрылғанымен, оның болжамды даму кезеңдері толық жүзеге асқан жоқ. Алматының Азияның Хельсинкине айнала алмауы идея бастамашысының не Қазақстанның кінәсінен орын алған жағдай емес. Оған Алматының астана мәртебесінен айырылуы белгілі бір дәрежеде ықпал еткенімен, негізгі себеп бола алған жоқ. Алматы – күллі Азия құрлығының саяси орталығы бола алмағанымен, Орталық Азия аймағы халқы үшін әлі де саяси, экономикалық және әлеуметтік ықпалын жоғалтқан жоқ.

ОҢ ҚАДАМ

ТАБИҒАТ БАЙЛЫҒЫН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНҒАНДАР КӨПКЕ ҮЛГІ

(Соңы. Басы 1-бетте)

Атап өтер жайт, кейбір елдер коқыстың өзін шашауын шығармай ел игілігіне жаратып отыр. Алдағы уақытта коқысты да кәдемізге жаратып, қазақ даласын коқыс полигондарынан тазарта алсақ қоршаған ортамызға өте пайдалы іс болар еді. Қоқысты өңдей отырып, ел игілігіне жаратуға да елімізде бетбұрыс жасала. Мәселен, бірнеше жылдан бері коқыс тастайтын арнайы жәшіктер орнатылды. Сырты бірнеше түске боялған жәшіктерді пайдалана отырып, ел тұрғындары коқысын сұрыптап, бөліп тастай алады. Бұл еліміздегі қалдықты қайта өңдеу ісін жеделдетіп, қоршаған ортаға коқыстың тигізер зиянын да азайтар еді. Жалпы елімізде «Жасыл экономикаға» бетбұрыс бар.

Қазіргі таңда Германия мемлекеті 2030 жылға қарай елді 100 пайыз табиғи энергия көздерінің қуатымен жабдықтауды көздеп отыр. Тіпті, сол үшін арнайы мемлекеттік бағдарлама да қабылдаған. Жел энергиясын игеру арқылы, халықты толығымен энергияның баламалы көздеріне ауыстыруды көздеген елдің әрекеті біздің елімізге де үлгі болса, қанекі! Елімізде жел, күн, су энергиясын игеру нысандары құрылып жатыр. Осы тұрғыдан алғанда Қазақстан баламалы энергия көздерін өндіруге қолайлы ел деп айта аламыз. Тек соны игілігімізге пайдалана алсақ болғаны!

Ерзия ЕРСҰҢҚАР

СІЗ НЕ ДЕЙСІЗ?

Әзімбай ҒА.П., саясаттанушы:

– Алматының Азияның Хельсинкине айнала алмауына ең алымын Орталық Азия елдері басшыларының бірауызды болмауы кедергі болды. Одан кейін оған Азиядағы ахуалға өз ықпалын сақтап қалғысы келетін әлемдік және аймақтық геосаяси ойыншылардың арасындағы мүдде қайшылығы да кері әсерін тигізді.

Бұдан бөлек, Қазақстан Орталық Азиядағы өзге елдермен салыстырғанда ілгері болғанымен Финляндия сияқты тек Еуропада ғана емес, бүкіл әлем бойынша дамыған елдердің қатарына ілікпеген. Қазақстан әлемді былай қойғанда, Еуразиялық деңгейдегі мемлекет бола алмай келе жатыр. Демократиялық даму дәстүрі де алға басып кеткен жоқ. Әлі күнге дейін тек нышандары ғана бар. Сондай-ақ Қазақстанның айналасындағы мемлекеттер де кеңесшіл Ресей мен кертартпа азияшыл қойыртпақ боп тұр. Сондықтан АӨСШК-нің де ұйым ретінде алға қойған мақсат-ниеті жақсы болғанымен, дамуында тек символикалық белгілер ғана бар. Еуропалық стандарттардан өте қашық, ЕҚЫУ-на ұқсас болуға тырысқанымен, АӨСШК-нің заты бөлек. Еуропа елдері мен АҚШ та АӨСШК идеясына саяси технология деп қана қарайды.

Ерлік ЕРЖАНҰЛЫ,
«Заң газеті»

СҰХБАТ

Мүмкіндігі шектеулі жандарды әлеуметтік қорғау мәселесі мемлекет тарапынан жігі қадағаланады. Тіпті, Мемлекет басшысы жолдауында кемтар жандар үшін кедергісіз орта құру қажеттігіне баса назар аударған-ды. Өкініштісі, республика бойынша мүмкіндігі шектеулі жандардың саны жыл санап артып келеді. Әрине, олардың тағдыры әртүрлі. Бірі туа бітті мүгедек атанса, енді бірі тағдырдың төлкегін бастан кешіп отыр. Ал бүгінгі кейіпкеріміз «ВЕК» шұлық өнімінің негізін қалаушы, кәсіпкер Айзада ҚУАНЫШБЕКОВАНЫҢ айтуынша қандай жағдай болмасын өмір сүруге ұмтылу керек.

Айзада ҚУАНЫШБЕКОВА, кәсіпкер, бірінші топ мүгедегі:

«КӘСІП БАСТАЙМЫН ДЕГЕНДЕРГЕ КЕДЕРГІ

ЖОҚ»

көрсетуді, жұмыстарды орындауды көздейтін нақты жобаны іске асыруға бағытталған кәсіпкерлік бастаманы айтамыз.

– Бүдан бөлек мүмкіндігі шектеулі жандарға қандай әлеуметтік көмек қарастырылған?

– Қазақстанда мүмкіндігі шектеулі жандар заң негізінде қайта қалыптастыру, қоғамда өзіндік орнын қалыптастыруға құқылы. Одан бөлек: тегін медициналық көмек алуға, баспанамен қамтамасыз етуге, мемлекеттік және басқа да ұйымдарда, соның ішінде денсаулық сақтау, мәдениет, байланыс, көлік саласында бірінші кезекте

– Шұлық өнімін өндіру идеясы қалай пайда болды? Мүмкіндігі шектеулі жандардың жеке кәсіппен айналысуы қиын емес пе?

– Оқыған мамандығым бойынша физика-математика пәнінің мұғалімімін. Бірақ, екі жылдан бері тігінмен, колермен, сонымен қатар маркетинг саласында жұмыс істеп келе жатырмын. Осыдан бес жыл бұрын қайғылы жағдай орын алып, жүре алмай қалдым. Үш жыл уақытым реабилитациямен кетті. Бүгінде бірінші топ мүгедегімін. Ұзақ уақыт жатып қалғаннан кейін «бұлай жақса беруге болмайды» деп, ойлана келе тігінмен айналысу идеясын жүзеге асыра бастадым. Бірақ, қалтамда кәсіппен айналысып кететіндей артық қаржы қоры, оны ары қарай жүзеге асыратындай білімім де болмады. Содан мүмкіндігі шектеулі жандардың кәсіп ашуына мемлекет тарапынан қандай көмек барын іздей бастадым. Ізденісім текке кетпеді. Ең бірінші, Самал Атагелді ханымның «Бизнес және даму» онлайн сектебінің «Бизнес жоспарлау» курсынан сәтті аяқтап, «Маркетолог» мамандығым игеріп шықтым. Сосын мемлекеттік бағдарлама аясында қайтарымсыз грантка ие болып, алғашқы кәсібім – тігін цехын аштым. Кейін 2-5 миллион теңге көлеміндегі инновациялық грантка қатысып, «ВЕК» шұлық өнімін өндіру бойынша жобамды қорғап, 5 миллион теңгенің қайтарымсыз грантын жеңіп алдым. Кәсіпкер атанудағы алғашқы баспалдағым осылай басталды.

– Жоғарыда мемлекеттік бағдарлама аясында қайтарымсыз гранттар берілетінін атап өттіңіз. Мүмкіндігі шектеулі кез келген адам мемлекет тарапынан осындай қолдауға ие бола ала ма?

– Мүмкіндігі шектеулі жандар ғана емес, сонымен қатар, жастар, көпбалалы және табысы аз отбасылардың мүшелері, еңбек етуге қабілетті мүгедектер, сондай-ақ, қоныс аударушылар мен оралмандар мемлекеттік грант алуға үміткер бола алады. Мәселен, грант көлемі 400 АЕК-ті (1 225 200 теңге) құрайтын конкурста, жоғарыда атап өткен адамдар ғана қатыса алады. Ал «Бизнесің жол картасы – 2025» бағдарламасы аясында 2-ден 5 млн теңгеге дейін грант алу байқауына 18 жасқа толған, жеке кәсіпкер болып тіркелген адамдар мен халықтың әлеуметтік осал топтарына жататын жандар қатыса алады. Жалпы, грантты алу үшін экономикалық басым секторына жаңа бизнес идеялар ұсыну керек. Жаңа бизнес-идея деп бұрын қолданылмаған материалдарды, технологиялар мен әдістерді қолдана отырып тауарлар шығаруды, қызметтер

қызмет алуға, мемлекеттік жәрдемақы түріндегі төлемдер, өтемақы және жұмыс берушілер мен басқа да ұйымдар тарапынан берілетін қосымша әлеуметтік көмектер алуға құқылы. Сонымен қатар, еліміздің Конституциясына сәйкес, Қазақстанның әр азаматының еңбек етуге құқығы бар. Оның ішінде мүгедектердің де. Кез келген топтағы мүгедектер еңбек ете алатыны бәріне мәлім, бірақ бірінші және екінші топтағыларға медициналық комиссиядан рұқсат алу керек. Жұмысқа орналасқанда мүгедектігі бар адам дені сау адаммен тең құқылы. Осының бәрі мемлекет тарапынан жан-жақты қамқорлық көрсетудің септігімен мүмкін болуда деп ойлаймын. Дегенмен даму мүмкіндігі шектеулі, жарымжан жандар үшін ел тарапынан бөлінетін көмек пен қамқорлық шектелмесе екен.

– Ал қандай мәселелерге көңіліңіз толмайды?

– Қала ішінде мүгедектердің жүріп-тұруына қатысты қиындықтар туындайтыны жасырын емес. Олар шығып-түсетін пандустар талапқа толық сай келеді дегуге болмайды. Мұны алысқа бармай-ақ қаламыздағы түрлі нысандарды аралап көріп, көз жеткізуге болады.

– Соңғы уақытта халықтың әлеуметтік осал топтарына жататын жандарды желеу етіп, қайырымдылық жобалармен айналысатындар саны артауда. Бұл қаншалықты дұрыс? Өзіңіз қайырымдылыққа көңіл бөлесіз бе?

– Қайырымдылық жасау үшін асқан дәулет емес, жүректегі мейірім мен адал ниеттің болуы жеткілікті. Қайырымдылық дегеніміз – өзіңдегі бар бақытты жақсылықты, өзгемен шынайы әрі риясыз көңілмен бөлісе алу деп ойлаймын. Ол материалдық немесе моральдық тұрғыда болсын, бастығы шын ниетпен жасалған әрбір қайырлы амалды қайырымдылық деп білемін. Сондықтан айына түскен табысымының бір бөлігін қайырымдылыққа жұмсап отырамын. Бүгінде елімізде қайырымдылықпен арнайы айналысатын қорлар бар ғой. Олар қоғам мүшелерінің барлық сегментінің проблемасын жақсы біледі. Әрине, олардың арасында белгілі бір қордың атын жамылғы жұмыс істеп жүрген алаяқтар да кездеседі. Ал халықтың қорға деген сенімі нақты көрсеткіштерге қарап қалыптасады. Ол үшін қордың есеп-шотына келіп түскен қаржының бәрі ашық болып, халыққа есеп берілгені жөн.

– Сұхбатыңызға рақмет!

Ақбота ЕРБОЛҚЫЗЫ,
«Заң газеті»

АЙМАҚ

МАҢҒЫСТАУ ОБЛЫСЫНДА ӘЛЕУМЕТТІК НЫСАНДАР ҚҰРЫЛЫСЫ ҚАРҚЫНДЫ

Маңғыстау облысы сәулет және қала құрылысы басқармасының мәліметіне сүйенсек, өңірде мектептердің құрылысы бойынша біршама жұмыстар қолға алынған. Білім ошақтарын салу және мектептерге бөлек тұрған оқу корпустарының құрылысы жүргізілуде.

Жақында ғана Ақтау қаласындағы 31а шағынауданынан 1200 орынға арналған жалпы білім беру ошағы пайдалануға берілді. Сондай-ақ, Бейнеу ауылындағы Күйкен атындағы орта мектепке бөлек тұратын оқу корпусы салынды. Мұнда Атамекен атындағы білім ордасына қосымша оқу корпусын салу да межеде тұр. Мұнайлы ауданы Басқұдық елді мекенінде 600 орынға арналған жалпы білім беру мектебінің құрылысы аяқталуға жақын. Қазан айында пайдалануға беріледі деп жоспарланып отыр.

Келер жылы да білім саласына қажетті нысандарды салу тоқтамақ емес. Түпқараған ауданының Ақшұқыр ауылында М.Әбдіқалықов атындағы мектеп-гимназиясын қайта құру және 300 оқушыға арналған оқу корпусын салу жұмыстары жүргізілуде. Ақтау қаласындағы 18 және 9а шағын аудандарында 1200 орынға арналған жалпы білім беру мектептерінің құрылысы басталады. Дәл осындай көлемдегі оқу ордасы Басқұдық елді мекенінде де бой көтереді.

Маңғыстауда денсаулық сақтау саласына да қажетті бірқатар құрылыс нысандары бар. Мәселен, Жаңаөзен қаласы Рахат ауылындағы амбулатория құрылысы аяқталуда. Мұнайлы ауданында 150 орындық орталық аурухана құрылысы жүргізілуде. Жаңаөзен қаласының Ақбұлақ шағынауданында ауысымына 50 келушіге арналған дәрігерлік амбулатория құрылысы жүргізілуде.

Ал, спорт нысандары бойынша 3 жоба іске асырылмақ. Жаңаөзен қаласы, Самал шағын ауданынан көп салалы спорт кешені, Көктем мен Жалын шағынаудандарында да жаттығу кешендерінің құрылысы қарқынды жүріп жатыр.

«Нұрлы жер» мемлекеттік бағдарламасы бойынша жүргізіліп жатқан

тұрғын үй құрылысына тоқталар болсақ, Форт-Шевченко қаласында 72 пәтерге арналған 3,9 мың шаршы метрді құрайтын тұрғын үй құрылысы басталды. Несиелік тұрғын үй бағыты бойынша 1035 пәтерге арналған 65,3 мың шаршы метрді құрайтын тұрғын үйлер құрылысы жоспарланған. Оның ішінде, 2022 жылы қаражат толығымен қарастырылған жағдайда 819 пәтерді аяқтау жоспарлануда және 216 пәтерге арналған тұрғын үй құрылысы 2023 жылы бітеді. Ақтау қаласының 19а шағын ауданындағы 432 пәтерлік тұрғын үйлер 70%-ға аяқталған. Ал «Аққу» шағынауданының 227 пәтерлік тұрғын үйлердің құрылысы жүргізілуде. Құрылыс-монтаждау жұмыстары 65%-ға аяқталған. Жаңаөзен қаласында 160 пәтерлік, Ақтау қаласының 18-ықшама ауданында 216 пәтерлік үйлер бой көтермек.

Ақтау қаласында ҚР Ұлттық қауіпсіздік комитетінің әскери госпиталь емханасы мен өңірлік әкімшілік ғимаратын салу қолға алынды. Құрылыс

жұмыстары 90%-ға аяқталды, пайдалануға беру қараша айына жоспарланған. Жобаның жалпы құны – 571,7 млн теңге.

«Приозерный-3 елді мекенінде көп атқарымдық спорт залының құрылысы да басталып, ғимараттың іргетасы қалануда. Аяқтау мерзімі 2023 жылдың мамыр айына жоспарланып отыр. Жобаның сметалық құны – 572,773 млн теңге. НСОС демеушілігімен Ақтау қаласы, 17 шағын ауданда 1500 балаға арналған Оқушылар сарайының құрылысы жүргізілуде. Келер жылы пайдалануға берілетін нысанның құрылыс жұмыстары 65%-ға аяқталды. Ішкі орлеу және инженерлік желілерін жүргізу жұмыстары қалды. Өмірзақ ауылындағы 200 орындық ауыл клубының құрылысы да балаларға аса қажет.

Бұл ауыл балаларының дамуына айтарлықтай үлес қоспақ. Ақтау қаласындағы 17 шағын ауданда студенттерге арналған 500 орындық жатақхана құрылысы аяқталуға таяп қалды. Жыл соңына дейін аяқтау жоспарланған нысанда баспанасыз жүрген әлеумет қоныстанатын болады.

Жазира ҚУАНЫШБЕКҚЫЗЫ

ГЕНДЕР

НӘЗІК ЖАНДЫЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҒЫ ТЕҢ

Ерлер мен әйелдер үшін тең құқық пен еркіндікті белгілейтін гендерлік саясаттың нәтижесінде әйелдер мемлекеттік органдарда, бизнесте, экономиканың барлық салаларында ер азаматтармен қатар еңбек етуде. Олар қабілет, дарынымен, іскерлігімен көзге түсіп қана қоймай, еліміздің кемел келешегіне өз үлестерін қосуда.

Өткен шаққа көз жүгіртсек, қазақ даласында Тәуелсіздік үшін күресте көзге түскен әйелдер аз болмаған. Ерлігімен қатар, даналығы аңыз болған бұдан екі жарым мың жыл бұрын өмір сүрген сақтың батыр қыздары Томирис және Заринаның аты тарихта қалды. Қыз-келиндердің ерлігі дегенде жоңғар шапқыншылығы тұсында Абылай хан дарабозым деп сыйлаған, қазақтың бас сардары, ұлы қолбасшысы Қабанбай батырдың жары Гауһардың тапқырлығын еске алсақ та жетеді. Қабанбай мен Гауһардан туған Назым қыздың небәрі 16 жасында Түркістан түбінде от шашқан жоңғар зеңбірегіне батпай, ұйлығысып қалған қазақ қолын бастап, найза орнына қолындағы қамшысын бұлғап «Абылайлап» жауға шауып, жоңғарларды түре қуған ерлігі ел есінде.

Кешегі Кеңесарының қарындасы Бопайдың ерлермен бірге өз елінің азаттығы үшін толарсақтан саз кешіп, жасанған жаумен арыстанша айқасуы не болмаса қазақ тарихында аққан жұлдыздай із қалдырған Шоқанның әжесі Айғаным ханымның елді ақылмен басқарғанын қалай ұмытпамыз? Мұның сыртында кешегі кеңес заманындағы соғыста шығыстың қос шынары атанған Мәншүк пен Әлияның да ерлігі әлі есте. Міне осылайша қазақ даласындағы батыр апаларымызға қарап, сол дәуірдің өзінде ер мен әйелдің тең құқығы жөнінде жазылмаған дала заңы қалыптасқанын аңғаруға болады.

Ел егемендік алғаннан кейін мемлекетіміз әйелдер мәселесін жаңа заман талабына орай жаңаша қырынан көрсете бастады. Нәтижесінде саяси, қоғамдық және экономикалық жағдайлардың ерекшелігі ескеріле отырып, 1998 жылы ҚР Президентінің жанынан – Отбасы және әйелдер ісі жөніндегі ұлттық комиссия құрылғаны белгілі. Оның негізгі міндеті – отбасына, әйелдер мен ерлердің теңдігіне қатысты кешенді мемлекеттік саясатты іске асыру екенін де айта кеткен жөн.

Сонымен бірге, гендерлік саясат «Ерлер мен әйелдердің тең құқықтарының және тең мүмкіндіктерінің мемлекеттік

кепілдіктері туралы» және «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» заңдармен реттеледі. Ол азаматтардың отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласындағы заңдық мүдделері мен бостандықтарын, тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу және жолын кесуде конституциялық құқықтарын қорғауға бағытталған.

Гендерлік саясат бойынша 2016 жылы Қазақстан Республикасында 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясат тұжырымдамасы бекітілді. Тұжырымдамада мемлекеттік гендерлік саясаттың мақсаты – ерлер мен әйелдердің қоғамның барлық салаларында тең құқықтарға, жеңілдіктерге, міндеттер мен мүмкіндіктерге қолжеткізуі, гендерлік кемсітушіліктің барлық нысандары мен көріністерін еңсеру көзделді. Соның жемісі болса керек, әйелдер қазанның айналасында емес, денсаулық сақтау, ағартушылық жүйенің, мемлекеттік қызметтің, сондай-ақ, бизнестің де құлағын ұстады. Соған қарамастан отбасының жарасымдылығына көп үлес қосып келеді.

Әйелдер мен ерлердің билік құрылымдарына теңдей қатысуына қол жеткізу, экономикалық тәуелсіздіктің барлық тең мүмкіндіктерін қамтамасыз ету, өз бизнесін дамыту және қызмет бабында ілгерілеу, отбасында құқықтар мен міндеттерді тең жүзеге асыру үшін жағдайлар жасау, жыныстық белгісі бойынша зорлықтан еркін болу гендерлік теңдіктің негізгі міндеті. Қоғамның дамуында әйелдердің рөлін бұдан әрі дамыту үшін жаңа мүмкіндіктер ашатын шешімдер және біздің мемлекетіміздің гендерлік саясаты, сонымен қатар, отбасы, әйелдер және балалар, әйелдердің жана ұрпақ тәрбиелеудегі рөлі мәселелері бойынша құқықтық база қалыптасуда.

Көп жылдық тәжірибе көрсеткендей, гендерлік теңдік деңгейі жоғары болған сайын, отбасы мүшелерінің өздерінің тұрмыстық, экономикалық, адамгершілік-тәрбиелік, қорғаушылық және басқа да маңызды функцияларын орындаудағы жауапкершілігі, тепе-теңдігі мен нәтижесі жоғары болады. Осылайша, заманауи берік отбасының қалыптасуына жағдай жасау және гендерлік теңдікке қол жеткізу қоғамды әлеуметтік жаңғыртудың ажырамас процесі болып табылады.

Тұрар ТЕМІРБАЕВ,
Қызылорда қалалық сотының судьясы

(Соңы. Басы 1-бетте)

Кәсіподақ ұйымдары алғаш құрылған уақыттан бастап өзіне мүше болып кірген азаматтардың еңбек құқықтарын қорғаумен айналысып келеді. Еңбек құқығын қорғау дегеніміз қызметкердің жұмыс уақытындағы заңда көрсетілген барлық жеңілдіктер мен мүмкіндіктерді пайдалану құқығы. Келісілген жұмыс уақыты мен мөлшері, кепілді жалақы, заңда көрсетілген демалыс уақыты және тағы басқа міндеттерінің талапқа сай болуын қамтамасыз етеміз. Мұнымен қатар, қызметкердің жылына бір рет келетін демалыс қаражатының дұрыс есептелуі де кәсіподақ назарында. Бес-алты жылдан бері демалыс алдында арнайы төленетін сауықтыру қаражатының да өз иесін табуына ықпал етудеміз.

Осы сауықтыру қаражатын толық төлеу біздің салалық кәсіподақтың белсене араласуымен реттеліп, қалпына келтірілді деп айта аламыз. Бұрын мұғалім бір жерден ғана сауықтыру қаражатын алатын. Ал егер екінші жерде қосымша жұмыс істейтін болса, басшылар мың-сан сылтаумен оны төлемеуге тырысатын. Және ондай оқиғалар өте көп кездесетін. Былтырдың өзінде мұндай мәселелермен жиі бетпе-бет келдік. Түйткілді жазып, көпшілікке көрсетіп, құқығының қорғалуына бастамашы болғандықтан ба, биыл мұндай мәселе туындаған жоқ. Жалпы, ұстаздар қауымы қанша жерде қосымша жұмыс істесе, заңда көрсетілгендей сонша жұмыс орнынан сауықтыру қаражатын алатынын білуі керек. Тіпті, уақытын ұтымды пайдаланып, үш-төрт жерде еңбек етіп жүрген әріптестеріміз де бар. Олар да сауықтыру қаражатын бірнеше жерден қатар алуға болатынын қаперінде ұстағаны жөн. Ал біз мектеп басшылығымен келісе алмай, тығырыққа тірелген әріптестеріміздің қай-қайсысына да көмектесуге әзірміз. Бұл да болса да кәсіподақтың ықпалы.

Былтыр мен биылғы жылды есепке алғанда біздің кәсіподақтың араласуымен 1,405 млрд теңгеден асатын қаржы қайта есептеліп, ұстаздарға төленіпті. Тек сауықтыру қаражаты емес, оның ішінде магистрлікке дипломға төленуі тиіс қосымша ақы, жазғы демалыс қаражаты, категорияның дұрыс төленбеуі секілді тағы басқа мақсаттағы өндірілген қаржылар бар.

– Білім ордаларында еңбек дауларының да жиі орын алатыны байқалады. Кәсіподақтың мұндай дауды ишеудегі ролі қандай?

– Кәсіподақ ұжымдағы еңбек дауларына да жиі араласады. Мәселен, мектепте сағат бөлу, кезекшілік кестесі, сабақ кестесі тағы басқа мектептегі көптеген шаруалар да кәсіподақ ұйымының бақылауымен реттеліп отыр. Еңбеккердің жұмыстан тыс уақытындағы өмірі де кәсіподақтың назарынан тыс қалмайды. Жекелеген кәсіподақ мүшелерінің әлеуметтік жағдайына мониторинг жасап, қолдан келгенше көмек беруге тырысамыз.

– Өзіңіз жетекшілік ететін кәсіподақ ұйымының талай игі істерге мұрындық болып, ұстаздар құқығын қорғауға белсене араласып жүргенін әлеуметтік желідегі жазбалардан байқап қаламыз. Осы орайда кәсіподақ ұстаздардың құқығын толық қорғай алып отыр деп айта аламыз ба?

– Өкінішке қарай, ұйым ұстаздар құқығын ойдағыдай қорғай алмай отыр. Оның бірнеше себебі бар. Біріншісі және бастысы бізде түрлі кәсіподақ ұйымдары көп. Түркістанда 12, Шымкентте 13 ұйым бар екен. Алматы облысында екі ұйым болған. Қазір облыстың бөлінуіне байланысты олардың не істеп жүргенін білмеймін. Олар локальды ұйым, басшылық облыстық деңгейде ғана. Бастысы, облыстық білім басқармаларының дегенінен шықпайды. Олар мұғалімнің құқығын қорғау мәселелеріне де араласа бермейді. Ұстаздар соттасып жатырма, жоқ дауласып, келіспеушіліктер ушығып жатыр ма бұл ұйымдарға бәрібір. Тек жағдайды баспасөзден естіп, біліп, дауды сырттай бақылап тыныш отыра береді.

Сондықтан тамыз айында Алматы облыстық салалық кәсіподақ ұйымын құрдық. Ең алғашқы әрекетіміз Талғар ауданындағы мектептердің бірінде сабақ берген ұстаздың апелляциялық сотына қатысып, жеңіп шығуымыздан басталды. Негізі ол ұстаздың біздің ұйымға еш қатысы жоқ. Бізге жарна төлемеген, біздің ұйымға мүше болмаған. Ал өздерінің кәсіподағы ештеңеге араласпады. Сондықтан екі рет Талдықорғанға арнайы барып, сотта

сөйлеп, ұстаздың жұмысқа қайта орналасуына барынша ықпал еттім. Жарна төлеп отырған ұстаздың құқығын қорғамаса, ондай кәсіподақтың не керекі бар? Сондықтан кәсіподақ ұйымы жарна алуды білгеніндей, мұғалімнің құқығының қорғалуына да атсалысуы керек.

Мұғалімдердің бәрі бірдей құқықтық сауатты емес. Олардың білмейтін дүниелері көп. Қазіргідей жүктемемен кез келген ұстаздың мектеп, білімге қатысты заң, қаулыларды қадағалап отыруға уақыт таппайтыны түсінікті. Өйткені, ұстаздардың жұмысы мектепте сабақ берумен бітпейді. Олар үйге келген соң да келесі күнгі сабаққа дайындалып, дәптер, тапсырмаларды тексеріп, балаларды өз пәніне қызықтыру үшін ізденеді. Бар күш-жігерін балаларға арнаған ұстаздардың еңбегін лайықты бағалау, қолдау көрсету кәсіподақ ұйымының ғана емес, жалпы мектеп басшылығының, ұжымның міндеті болуы керек. Өкінішке қарай, көп жағдайда бірліктен гөрі, әркім өз тыныштығын ойлап, әріптесінің мәселесіне бас ауырта бермейді.

Ұстаздарымыздан да кінә бар. «Педагог мәртебесі туралы» заң осы ұстаздардың құқығын қорғау үшін қабылданған жоқ па? Неге соны пайдаланбайды? Кейде маған шағымдарын айтып хат жазғанда «ағай аты-жөнімді көрсетпеңізші» деп өтініш айтады.

Сұлтан СҮЛЕЕВ,

Алматы облыстық салалық кәсіподақтар ұйымының төрағасы:

«АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМНЫҢ ДАМУЫ КӘСІПОДАҚТЫҢ ЫҚПАЛЫН АРТТЫРАДЫ»

Мектепте атының аталғанын қаламайды. Ал аты-жөні көрсетілмеген арыз иесінің құқығы да қорғалмайды. Өйткені, Еңбек кодексінің өзінде «Домалақ арыздардың қаралмайтыны, тексерілмейтіні» тайға таңба басқандай анық жазылған. Ондай хатты кейде әлеуметтік желідегі 180 мыңдық адамы бар тобымызға саламын. Әлеуметтік желі

– Кәсіподақ жұмысын күшейту дегеніміз оның төрағаларының жұмысын күшейту деген сөз. Ондай лауазымға ұстанымы мен мінезі, көзқарасы қалыптасқан кісіні сайлау керек. Мұндай кісілер әр мектепте бар. Басшылыққа тәуелсіз, өз пәнінің үздік маманы сайлануы керек. Осындай кісілер ғана ұйым мүшелерінің құқығын қорғай алады.

түсінікті. Жарна түсіп жатса болды, бетпе-бет келген мәселеге салғырт қарап, сылап-сипап реттеу олардың дағдысы. Керемет арифметика, табыс табудың таптырмас әдісі. Бірақ, жарна кәсіподақ ұйымы жетекшісінің тыныш, рахат өмірі үшін емес, «ұстаздардың құқығын қорғау» үшін аударылатынын олар неге түсінбейді?

Кәсіподаққа еңбек даулары мен білім саласын жақсы білетін заңгерлерді тарту керек. Себебі, қазір барлық білім ордаларында сағатқа таласқан немесе еңбек жағдайына қатысты дау көп. Заңды білетін адамның ғана осылардың дұрыс шешілуіне көмегі тиеді.

Бүгінгі күні Алматы облыстық салалық кәсіподақ ұйымы республикалық салалық кәсіподақтың бір филиалы ретінде өз жұмысын бастады. Енді әр аудан мен қалаларда ұйым құрып, белсенді жұмыс жүргізу керек.

Сіздердің газетті пайдалана отырып әріптестеріме мынандай нәрсені айтқым келеді. Сіздерге жарнаның көп бөлігі қайтарылатын шығар? Бірақ аудан, облыстағы кәсіподақтарыңыз керек кезде бұғып қалатын болса қайтарылған ақшадан не пайда? Себебі, соттаспасаңыз, адвокатқа он есе артық төлейсіз.

Жалпы, бүгінгі күні мекеме болып бір ұйымға кірудің де керекі жоқ. Қажет деп тапсаңыздар үш-төрт адам бірігіп басқа ұйымға да кіруге болады. Біз, әрине, жарнаның 80 пайызын қайтармаймыз. Бірақ кез келген дауда заңгердің көмегін көрсетуге тырысамыз. Мені әлеуметтік желіден қиындықсыз табуға болады. Мессенджерге жазыңыздар. Қызметкерлердің құқығын бірге қорғайық!

– Кәсіподақ ұйымының жетекшісі ретінде сізге хабарласатындар көп пе? Қандай мәселелер бойынша жиі көмек сұрайды?

– Мен өткен жыл мектептің кәсіподақ ұйымының төрағасы болып сайландым. Ең алдымен қызметкерлердің жеке уақыттары тиімді өткізу, түрлі шараларға қатысуын қолға алдық. Жұмыс режимі жекеленген қызметкерлердің өтініші бойынша қайта түзілді. Әрине, бірден жұмысты бұлай жолға қоюмыз басшыларға ұнамаған да шығар? Бірақ, біз кәсіподақпыз! Сондықтан өз міндетімізді лайықты орындау үшін барлық шарттарды орындап, жұмыс істедік. Биыл облыстық кәсіподақ құрылған соң, сол ұй-

ымға төрағалық қызметімді бастадым. Өзірше жұмысты қоғамдық негізде атқарып жатырмыз. Алғашқы жақсы нәтиже талғарлық ұстазды қолдауымыздан көрінді. Жақсы жетістікке жеттік. Облыстық сот Талғар аудандық соты шешімінің күшін жойып, ұстаздың қызметіне қайта оралуына ұйғарым шығарды. Бұл істі өздеріңіз де әлеуметтік желіден көріп, біліп отырған шығарсыздар. Меніңше, кәсіподақ ұйымының атынан осы даулы іске араласып, сотта жеңіске жету арқылы біз талай әріптесімізге үміт сыйладық. Осы жағдайдан кейін талай мұғалімнің кандай да бір еңбек дауы туындаған сәтте жалғыз қалмайтынын ұғынғаны анық.

Қазіргі таңда қарауымызда екі даулы мәселе бар. Істерді таразылап, дауды сотқа жеткізбей, тараптарды ортақ келісімге келтіру арқылы шешу мүмкіндіктерін барынша қарастырып жатырмыз. Жұмысымызға кіріскенімізге көп уақыт өтпесе де мұндай істерге араласуымыз бізге деген ел сенімінің жоғарылағанымен байланысты шығар? Өзім арасында педагогикалық қызметімді де жалғастырып жүрмін. Көмекшілер алған соң жұмысымыз жаңа белеске шығады деген сенімдемін.

– Соңғы жылдары ұстаздардың мәртебесі туралы жиі айтамыз.

Бірақ одан ұстаз мәртебесінің жоғарылау кеткенін байқамай отырмыз. Ұстаздардың мәртебесін арттыруға не кедергі?

– Ұстаздардың мәртебесін арттыруға кедергі тек ұстаздың өзі. Өкінішке қарай, бұл шындық. Заң бар. Кәсіподақ бар. Неге жасқанады? Егер сен өз ісіңнің маманы болсаң ешқандай басшы сені жөңсіз қудаламайды. Білімін жетілдіріп, тәжірибе жинап үздіксіз ізденетін мұғалім ғана шын мәртебеге ие болады. Сауатсыз, жұмысына салғырт мұғалім мәртебеге лайық болады деп ойламаймын.

17 тамызда Астанада министр Асхат Аймағамбетов республика бойынша оншақты ұстазды қабылдады. Басты мәселе – ұстаз құқығы болды. Сағат бөлу, түнгі рейдке шығару, мектепшілік кезекшілік, аттестация тағы басқа мәселелер талқыға салынды. Министр «Ұстаз тек заңға сүйену керек, негізгі заңы – Педагог мәртебесі туралы заң. Осы заңда ұстаздың барлық құқығы мен міндеттері көрсетілген. Міндетіңе мықты болсаң, құқығыңды қорғауға болады. Қорғау үшін кәсіподақтарымыз бар. Салалық кәсіподақ бар» деп ашығын айтты. Тек сол сөзді жерге тастамайтын, өзіне, біліміне, біліктілігіне сенімді ұстаздар көп болса деңіз.

– Бұрын кәсіподақтардың әлеуметі жоғары еді. Қазір бар-жоғы сезілмейді. Кәсіподақтың бұрынғы ықпалын қалыпқа келтіре аламыз ба?

– Кәсіподақтың ықпалы мемлекеттің бағытына байланысты өзгереді. Кәсіподақ – қоғамдық ұйым. Демек, ол азаматтық қоғамның бір қанаты. Мемлекеттің басты мақсаты – азаматтық қоғамды дамыту. Сондықтан азаматтық қоғамның дамуымен қатар, кәсіподақтың да ықпалы өсетініне сенемін. Ықпалды болу үшін барлық кәсіподақ ұйымы бірігіп жұмыс жүргізуі керек. «Бірілігі мықтының белін ешкім сындырмас». Бабаларымыз осы сөзді қалай тауып айтқанын білеміз. Ұстаздар арасында өзара бірлік, ынтымағымыз болғанда ғана кәсіподақ мемлекеттік органдардың алдында өз мүшелерінің құқығын қорғай алады.

– Уақыт тауып сұхбат бергеніңізге рақмет! Жұмысыңыз жемісті болсын!

Қуаныш ЕРМЕКОВА,
«Заң газеті»

ОРАЙЫ КЕЛГЕН ӘҢГІМЕ

— Асет Мирахұлы, «Жастар үні» республикалық қоғамдық бірлестігі қашан құрылды? Ұйымның атқаратын қызметі мен басты міндеттері туралы айтып өтсеңіз?

— Әл-Фараби бабамыздың: «Елінің болашағын білгің келсе, маған оның жастарын көрсет», — деген қанатты сөзі бар. Мемлекеттік жастар саясатын іске асыруда қоғамдық ұйымдардың, жастар бірлестіктерінің рөлі өте зор. Олар жастар арасында дұрыс идеологияның қалыптасуына ықпал етеді. Соған орай 2002 жылы «Жастар үні» республикалық қоғамдық бірлестігі құрылды. Мақсатымыз жастардың елдің қоғамдық өміріне белсенді қатысуына және олардың әлеуметтік, экономикалық, құқықтық және мәдени сауаттылығын арттыруға ықпал ету болды. Міндетіміз айқын, жұмысымыз жүйелі болғандықтан бізді қолдаушылар саны артып, 2019 жылдан бастап барлық өңірде қоғамдық бірлестіктің филиалдарын аштық. «Жастар

Асет БАЗАРБАЙ,
«Жастар үні» республикалық қоғамдық бірлестігінің төрағасы:

ҚОҒАМДЫҚ БІРЛЕСТЕГІ ЖАСТАР ӨТЕ БЕЛСЕНДІ

үні» республикалық қоғамдық бірлестігі бірнеше жылдан бері жастарға бағытталған жобаларды үздіксіз жүзеге асырып келеді. Бұған осы күнге дейін түрлі бағыттағы 300-ден астам іс-шараны ұйымдастырғанымыз дәлел.

— Қазақстанда азаматтық қоғамды дамыту үшін мемлекет қандай шаралар қабылдап жатыр және оған қандай алғышарттар себеп болды?

— Ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев әділетті, дамыған қоғам құру жолында қоғамдық ұйымдар мен бірлестіктердің жұмысын жандандыруды қолға алуды тапсырғаны мәлім. Соның аясында ел аумағында республикалық, аймақтық және жергілікті қоғамдық бірлестіктер құрылып, жұмыс істеп жатыр. Қазір жер-жерде қоғамдық бірлестіктердің сапасы мен саны әлдеқайда арта түскен. Олар өз аймағындағы әлеуметтік ахуалды сараптамадан өткізіп, тиісті шешім қабылдаумен айналысады. Статистикаға сүйенсек, соңғы 30 жылда үкіметтік емес ұйымдар желісі 22 мыңға дейін өсті. Бүгінгі таңда еліміздегі қоғамдық бірлестіктердің құқықтық ахуалын «Қоғамдық бірлестіктер туралы» заң қамтамасыз ететіні белгілі. Ал 2023 жылы қолданыста жүрген бұл заңнамаға түзетулер енгізіледі деп жатыр. Президент тапсырмасы аясында Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі осындай өзгерісті жүзеге асырғалы отыр.

Қазақстан Біріккен Ұлттар Ұйымы, Еуропа қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы сынды халықаралық ұйымдарға мүше. Халықаралық бастамалардың қатысушысы ретінде адам құқықтары бойынша өзіне бірқатар міндеттеме алған. Бұл орайда азаматтық қоғам институттарының дамуына және азаматтық бастамаларды іске асыру мүмкіндігіне қосымша қарқын беру үшін құқықтық құралдар қажет. Жастар ұйымдары дүниежүзілік тәжірибеде жастар саясатын дамытушы маңызды субъектінің функциясын атқарады. Сол себепті де бірлестіктердің жұмысы көлеңкеде қалып қоймай, жандана түссе, елдің жалынды жастары ынты-жігермен алға ұмтылары сөзсіз деп ойлаймын.

— Қоғамдық бірлестіктерге мемлекет тарапынан қандай көмек көрсетіледі?

— 2002 жылы Үкімет қаулысымен үкіметтік емес ұйымдарды мемлекеттік қолдаудың тұжырымдамасы бекітілді. Соған сай, үкіметтік емес ұйымдарды мемлекеттік қолдаудың мақсаты мен басымдықтары және оларды жүзеге асырудың тетіктері мен деңгейі айқындалған болатын. Бүгінде елімізде үкіметтік емес ұйымдардың жұмысын ынталандыру мақсатында түрлі гранттық жобалар әзірленіп отыр. Жалпы, мемлекет тарапынан үкіметтік емес ұйымдарға әлеуметтік тапсырыстар мен гранттар бөлінеді. Бұл қаржылай қолдау біз сияқты бірлестіктердің жұмысының жандануына септігін тигізуде.

— Осы күнге дейін 300-ден астам жобаны ұйымдастырғандарыңызды айтып өттіңіз. Жалпы қандай жобалармен айналысасыздар? Жастар белсенді ме? Нәтижесі қалай?

— Жастар өте белсенді деп ауыз толтырып айта аламын. Себебі, «Балалар және кәсіпкерлік» жобасы аясында еліміздің 7 облысы, 14 аудан, 50 ауылын аралап, шалғай ауылдағы балалар мен мектеп оқушыларына кәсіп игеруге қатысты дәрістер оқып, кітаптар таратқан кезде, халықтың ықыласы мен қолдауын қатты сезіндік. Атап айтсақ: «Рухани жаңғырудағы» «Атамекен» кіші бағдарламасының іске асырылуына халықтың көзқарасын анықтау мақсатында «Әлеуметтанушылық сауалнама жүргізу» атты жобаның негізінде республикалық деңгейде зерттеу жүргізілді. Осылайша «Рухани жаңғырудың» артықшылығы мен кемшілігі туралы көрсетіп, әр облысы бойынша талдау жасадық. «Жастар арасында салауатты өмір салтын насихаттау» жобасының негізінде республика бойынша спартакиада, футбол турнирлерін ұйымдастырып, барлық облысты қамтыған спорттық челленджерді іске асырдық. Сонымен қатар, «Мен спортшы боламын» атты ессе байқауына 135 жас қаламгер қатысып, үздіктері қомақты қаржымен марапатталды. «Қоғамдық монитор» жобасы аясында вице-министр, депутат және қоғам қайраткерлерінен сұхбаттар алынып, бейнеролик түсірілді. Арнайы телеграм бот жасалып, халықтың мұң-мұқтажын ескеретін 1400 ұсыныс пен мәселе қоржымымызға түсті. Платформа жасалып, онда халықтың пікірін білу үшін арнайы айдарлар ашылды. Одан бөлек, Алматы қаласының шеңберінде «Дүйсенбілік футбол», «Қоғамдық сарапшы», «Таза қала», «Қауіпсіз жол», «Мемлекеттік қызмет мектебі», «Көзқарас», «Жастар онлайн», «Жас отбасы», «Self-Made ауыл жастарын әлеуметтендіру және түлектерді жұмыспен қамту мәселелеріне ықпал жасау» жобалары мен «Жастар саммиті», «Тәуелсіз Қазақстан», «Наурызбай жастары», «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік рәміздеріне арналған патриоттық іс шаралар кешені», «Астананың 20 жылдығына орай еріктілер слеті» жобаларын сәтті жүзеге асырып, «Бағдарламалық» жастарды бейімдеу орталығын аштық. Бүгінде «Жастар үні» республикалық қоғамдық бірлестігі жастардың салауатты өмір салтын ұстанып, спортпен шұғылдануына, тіл курстарын тегін үйреніп, білім алуына, қоғамдық өмірге белсене қатысып, тәжірибе жинауына барын салуда. Ауылдан келген жастардың қалаға бейімделуі мен базарда тірлік жасаған жастардың мәселелерін көтеріп жүрміз.

Ұйым жастар мәселесін ғана көтеріп қоймай, қаламызда нық азаматтық қоғам қалыптасып, демократиялық құндылықтардың насихатталуына жігі назар аударуда.

— Сұхбатыңызға рақмет!

Ақбота ЕРБОЛҚЫЗЫ,
«Заң газеті»

ЭКОЛОГИЯ

Еліміздің экологиялық жағдайы алаңдатарлық деңгейде екені рас. Тіпті, Арал теңізінің ахуалы бүгінде әлем мәселесіне айналып отыр. Жыл сайын өзен-көлдердегі балықтардың қырылуы, ауаның ластануы, орман өрттерінің көбеюі секілді де салада дабыл қағарлық жағдайға жетті. Осы орайда Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың тапсырмасы аясында қабылданған «Жасыл Қазақстан» Ұлттық жобасы қоршаған ортаға пана боларлық, саладағы қордаланған мәселелердің түйінін шешер үлкен ретінде үміт күттіріп отыр.

«ЖАСЫЛ ҚАЗАҚСТАН» — МАҢЫЗДЫ ЖОБА

Мәселен, жақында ғана Қостанай өңірінде тіркелген өрт қоршаған ортамызға айтарлықтай зардабын тигізді. 43 мың гектар орманның күлге айналғаны белгілі болып отыр. Оған дейін Зерендіде 104 гектар орман өртеніп кеткен болатын. Елдегі орман қорының 18-20 пайызы ғана Ұлттық мемлекеттік табиғи парктерде шоғырланғанын ескерсек, жыл сайын тіркеліп жатқан орман өрттері жан ауыртпай қоймайды.

Бұл мәселенің барлығын жігі бақылап отырған Қасым-Жомарт Кемелұлы 2020 жылдың қыркүйегінде 2025 жылдың соңына дейін елімізде 2 млрд ағаш отырғызуға тапсырма берген болатын. Бүгінде сол тапсырма орындалып келеді деп айтуға толық негіз бар. Ағымдағы жылы қаламгерлер мен қоғам белсенділері, мемлекеттік қызметкерлер мен еріктілердің есебінен отырғызылған ағаш саны 150 млн-нан асқан. Жыл сайын елімізде жергілікті атқарушы биліктің бастамасымен жоспарлы түрде көшеттер отырғызылуда. Биылғы жылдың өзінде елімізде 244 млн көшет отырғызу жоспарланған. Демек, ағаш отырғызу жұмыстары алдағы уақытта да жалғасын таба бермек. Ең бастысы бұл сан жыл сайын ұлғая береді деп күтілуде. Президенттің тапсырмасынан бастау алып, ұлттық жобада көрініс тапқан ағаш отырғызу идеясы қазірдің өзінде қарқынды жүргізілуде. Жасалып жатқан жұмыстар да толық қадағалануда.

ҚР Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің өкілдері «Орман қорына 2 млрд ағаш отырғызу бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстардың тиімділігіне қоғамдық мониторинг жүргізу үшін Экология

министрлігінің қолданыстағы геопорталының базасында интерактивті картаны құру ұсынылады. Қазір осы геопорталда орман өрттері мен заңсыз ағаш кесу мониторингі онлайн режимде жүргізілуде» дейді.

«Жасыл Қазақстан» ұлттық жобасында халықтың экологиялық білімін арттыру мен экологиялық мәдениетті көтеруге де көңіл бөлініп отыр. Осы бағытта жүргізілген жұмыстар аясында еріктілердің белсенділігі артып, «Қоқыс жинау», «Ағаш егу», «Көшеттерді суару» секілді түрлі челленджер де ұйымдастырылып жүргеніне куә болып отырмыз. Әлеуметтік желі арқылы табиғат жанашырларының түрлі бастамалары да көбейген. Яғни, азаматтардың экологиялық сауаттылығы артып, табиғатқа жанашырлық танытып жүргендердің қарасы көбейіп келеді. Бұрынғыдай емес итбалықты ұрып, Қызыл кітаптағы өсімдіктерді жұлған, демалыс орындарында қоқыс лақтыратындардың әрекеті де елеусіз қалмай, көптің талқысына салына отырып қоғамдық дауға ұласуда. Демек, халықтың қоршаған ортаға ара түсу санасы қалыптасып келеді. Шын мәнінде бұл үлкен жетістік.

Бүгінгі күні таза су қорының жыл өткен сайын азайып бара жатқаны да мамандарды алаңдатып отырғандықтан «Жасыл Қазақстанның» бір тармағы «Үнемді Қазақстан», табиғи ресурстарды тұрақты пайдалану мақсатына арналып отыр. Бірінші кезекте, бұл су ресурстарына және экономиканың энергия сыйымдылығын төмендетуге қатысты айтылғанын ескерсек, бұл бағытта да қыруар жұмыстар атқарылып жатқанын байқауға болады. Ұлттық жоба аясында 2025 жылға қа-

рай сарқынды суларды ағызу көлемін төмендетуге қол жеткізу, қалдықтарды қайта өңдеу үлесін ағымдағы 18 пайыздан 35 пайызға дейін арттыру, сондай-ақ, елдің жалпы ішкі өнімінің энергия сыйымдылығын азайту аталмыш жоба аясында жоспарланған. Бұл тұрғыда Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі суды үнемді пайдалану есебінен өнімділікті арттыру міндеті шеңберінде 401 арнаны қайта жаңарту және 212 арнаны цифрландыру есебінен суару кезінде су шығынын 4 км³ қысқарту жоспарлануда дейді.

Қосымша суару көздерін құру үшін 2025 жылға дейін Ақмола, Батыс Қазақстан, Жамбыл, Қызылорда және Түркістан облыстарында жинақтау көлемі 1,7 км³ болатын 9 жаңа су қоймасын салу да жоспарланып отырған көрінеді. Қар сулары беталды ағып, тіпті кейде көктемгі су тасқынына себеп болып жататындықтан су қоймалары арқылы ағын суларды көздеміз жаратып жатсақ ғанибет емес пе?! Ұлттық жоба арқылы бұл бастама жүзеге асып жатса болашағы зор іс болғалы тұр.

Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің «қазіргі заманғы су үнемдеу технологияларын қолдана отырып, суармалы жерлердің алаңы 221 мың гектардан 420 мың гектарға дейін ұлғайтылатын болады» деген болжамы қазірдің өзінде аталмыш жобаның еліміз үшін қаншалықты пайдалы екенін айқындап беріп тұрғандай. Егер алдағы уақытта су көздерін тиімді пайдалану отырып, ауыл шаруашылығы саласында ауыз толтырып айта алатындай жетістікке жете алсақ, мақсаттың орындалғаны.

Бүгінгі күні халықтың өмір сүруіне қолайлы орта құру және елдегі экологиялық жағдайды жақсартуға бағытталған «Жасыл Қазақстан» еліміз үшін өте маңызды жоба екенін аңғартып отыр.

Қуаныш ЕРМЕКОВА,
«Заң газеті»

КӘСІПОДАҚ ТЫНЫСЫ

ЕҢБЕККЕРЛЕР ҚҰҚЫН ҚОРҒАЙТЫН ПӘРМЕНДІ ҰЙЫМ

Кәсіподақтар – еңбеккерлер құқын қорғауда пәрменділігі жоғары ұйым. Бұл ұйым тарихын сонау XIX ғасырдан бастайды. Осы кезде кәсіподақтар алғаш рет жұмысшылар ұйымы ретінде Англияда пролетариаттың капиталистік қанауға қарсы күресі ретінде пайда болған еді. 1920 жылдың өзінде барлық британдық жұмысшылардың 60 пайызы кәсіподақтарға мүше болды. Кәсіподақтар көмегімен жұмысшылар еңбекке, демалысқа, жалақыға және әлеуметтік қамсыздандыру құқықтарын қорғайды.

Бүгінгі күнге дейін батыстағы кәсіподақтардың ықпалы зор. Мысалы, ЕО елдерінің барлық Парламенттерінде кәсіподақ өкілдері жұмыс істеп, оларсыз бірде-бір заң қабылданбайды. Ал егер қандай да бір ауданның жұмысшылары ереуілге шыкса, басқа кәсіподақтар бірден оларды қолдап, қозғалыс ауқымды сипатқа ие болған жағдайда жұмыс берушілер мен үкімет шұғыл түрде келіссөз үстеліне отырып, ым-раға келуден басқа амалы қалмайды.

Қазақстанда кәсіподақтардың құрылу және даму тарихы XX ғасырда 1905 жылы Успен мыс кенішінде жұмысшылар одағының пайда болуымен басталады. Кеңес дәуірінде барлық кәсіподақтардың жұмысы бір орталық органда – 1948 жылы құрылған Қазақ кәсіподақтар кеңесінің бақылауында болды. 1990 жылы Қазақ КСР кәсіподақтар федерациясы құрылып, екі жылдан кейін ол Қазақстан Республикасының кәсіподақтар федерациясы болып аталды. Бұл ұйым бүгінде Қазақстан аумағындағы әртүрлі кәсіподақтардың қызметін бақылайды және үйлестіреді.

Елімізде Кәсіподақтар федерациясынан басқа тағы екі республикалық кәсіподақ бірлестігі – Қазақстан еңбек конфедерациясы және Қазақстан кәсіподақтары достастығы «Аманат» ұйымдары бар. Ұлттық экономика министрлігінің 2019 жылғы соңғы ресми статистикасы бойынша, сол кездегі республикалық кәсіподақтар федерациясы мүшелерінің жалпы саны 2 миллион 967 мың адам болды. Бұл ұйымға ел бойынша Қызылорда (88%), Павлодар (84%) және Түркістан (71%) облыстарындағы еңбек ұжымдары тартылды.

2022 жылға арналған жағдайға келетін болсақ, Солтүстік Қазақстан облысы бойынша аумақтық кәсіподақтар бірлестігінің төрағасы Ерік Нұрақиевтің айтуынша, бүгінгі таңда кәсіподақ ұйымдарында кәсіпорынның 65 089

қызметкері болса, сонымен қатар 1257 бастауыш кәсіподақ ұйымы бар.

Кәсіподақ мүшелерінің арасында қызметкерлер санының көптігіне және оның жалпы дамуға бағытталған әртүрлі стратегияларына қарамастан, қоғамда кәсіподақтар туралы, тек туристік, санаторийлерге жолдамалар берумен және әртүрлі мәдени шараларды ұйымдастырумен ғана айналысатын кеңестік жүйе деген пікір қалыптасқан. Дегенмен, Еңбек конфедерациясының Бас хатшысы Мұрат Мәшкенов кәсіподақтардың қажеттілігі мен маңыздылығына сенімді. Оның айтуынша, олар ТМД елдерінде де, Еуропа мен Америкада да белгілі себептермен болған және әлі де бар.

Қазақстан Конституциясына, «Кәсіподақтар туралы» заңына және халықаралық нормалар мен қағидаттарға сәйкес жұмыс істейтін Еңбекшілер және мүше ұйымдар федерациясының әлеуметтік әріптестіктегі республикалық деңгейдегі өкілетті өкілдігін ескере отырып, құқық нормаларын, оның негізгі міндеттерін Қазақстандағы барлық қолданыстағы кәсіподақтардың қызметіне қолдануға болады. Федерацияның арнайы жарғысы бар. Онда айқындалған ережелерге сәйкес кәсіподақтар:

— өз өкілеттілігі шегінде мемлекеттік органдармен, жұмыс берушілермен және әртүрлі қоғамдық бірлестіктермен қарым-қатынаста қызметкерлердің атынан өкілдік етеді және олардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғайды;

— әлеуметтік әріптестік, қызметкерлер мен жұмыс берушілер, олардың мүшелері арасындағы серіктестік жүйесін дамытуға қатысады;

— азаматтардың еңбек және әлеуметтік құқығы мен заңды мүддесін қозғайтын нормативтік құқықтық актілерді қабылдауға белсенді түрде атсалысады;

— еңбек заңнамасының сақталуына қоғамдық бақылауды жүзеге асырады.

Федерация жарғысына сәйкес кәсіподақтар әлеуметтік әріптестік арқылы, атап айтқанда, салалық және аймақтық келісімдер мен ұжымдық шарттарда жұмыскерлерге жеңілдіктер мен қажетті кепілдіктердің барлық түрін белгілейтін қызметкерлердің еңбек құқықтарын қорғауы керек. Сонымен қатар, тұрғын үй мәселелерін, әлеуметтік әріптестік тараптары арасындағы өңірлік келісімнің орындалуын, өңірлердегі еңбек қатынастарының жағдайы мен жалақыны көтеруді, еңбек жанжалдарын қарастырып, шешіп, әлеуметтік әріптестікті одан әрі дамытуға қамтамасыз етеді.

Айша ҚҰРМАНҒАЛИ,
«Заң газеті»

4. Павлодар облысы әкімдігі Павлодар облысы Денсаулық сақтау басқармасының ШЖҚ «Железин аудандық ауруханасы» КМК бақылау кеңесі Павлодар облысы әкімдігі Павлодар облысы Денсаулық сақтау басқармасының ШЖҚ «Железин аудандық ауруханасы» КМК басшысының бос лауазымына конкурс жариялайды.

Павлодар облысы әкімдігі Павлодар облысы Денсаулық сақтау басқармасының шаруашылық жүргізу құқығындағы «Железин аудандық ауруханасы» коммуналдық мемлекеттік кәсіпорны 140400, Павлодар облысы, Железин ауданы, Железинка ауылы, Квитков көшесі 50, тел.: 8(71831)22831, progammistserb@mail.ru мекенжайда орналасқан.

Кәсіпорын қызметінің негізгі түрі халыққа алғашқы медициналық-санитарлық көмек көрсету, емханада және үйде бейінді консультациялық, диагностикалық және емдік көмек (амбулаториялық, стационарды алмастыратын) көрсету, бекітілген халықтың денсаулығын қорғау бағдарламаларын орындау болып табылады.

Конкурс ҚР ДСМ 27.05.2020 ж. № ҚР ДСМ-58/2020 бұйрығымен бекітілген Денсаулық сақтау саласындағы бақылау кеңесі бар шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік кәсіпорынның атқарушы органының немесе алқалы атқарушы органы басшысының функцияларын жеке-дара жүзеге асыратын басының бос лауазымына конкурс өткізу қағидаларына сәйкес өткізіледі.

Басының негізгі лауазымдық міндеттері:

1) денсаулық сақтау ұйымының өндірістік, қаржы-шаруашылық қызметіне басшылық жасайды, қабылданатын басқарушылық шешімдер, ұйым мүлкінің сақталуы мен тиімді пайдаланылуы үшін, сондай-ақ, Қаржы-шаруашылық қызметінің нәтижелері үшін жауапты болады;

2) ұйым қызметінің саясатын, стратегиясын және оны іске асыру тетігін айқындайды. Көрсетілетін диагностикалық, емдеу және профилактикалық көмектің тиімділігі мен сапасын одан әрі арттыруға, көрсетілетін қызметтердің сапасы мен бәсекеге қабілеттілігін арттыруға бағытталған персонал жұмысының жаңа ұйымдастырушылық нысандары мен әдістерін енгізуді және қолданыстағыларын жетілдіруді қамтамасыз етеді;

3) ұйымның құрылымдық бөлімшелерінің тиімді өзара іс-қимылын қамтамасыз етеді, олардың іс-қимылын көрсетілетін медициналық қызметтерді дамытуға және жетілдіруге бағыттайды;

4) сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманың сақталуына және өз тарапынан және оған бағынысты адамдардың сыбайлас жемқорлық көріністеріне жол бермеу бойынша шаралар қабылдауға дербес жауапты болады;

5) ұйымды білікті кадрлармен қамтамасыз ету, олардың кәсіби білімі мен тәжірибесін ұтымды пайдалану, өмірі мен денсаулығы үшін қауіпсіз еңбек жағдайларын жасау, ұжымда қолайлы психологиялық ахуал қалыптастыру жөнінде шаралар қабылдайды. Ұйым қызметін талдау және оның жұмысының көрсеткіштерін бағалау негізінде ұйым жұмысының нысандары мен әдістерін жақсарту бойынша қажетті шараларды қабылдайды. Әлеуметтік әріптестік қағидаттары негізінде ұжымдық шартты өзірлеуді, жасасуды және орындауды, еңбек тәртібін сақтауды қамтамасыз етеді, қызметкерлердің еңбек уәждемесін, бастамасы мен белсенділігін дамытуға ықпал етеді;

6) санитарлық-эпидемиологиялық жағдайларды зерделеу және бағалау жөніндегі жұмысты үйлестіреді, адам денсаулығына қолайсыз әсер етудің басым факторларын айқындайды. Санитарлық-эпидемиологиялық жағдайды жақсарту бойынша пәрменді шаралар қабылдайды;

7) гигиеналық және эпидемияға қарсы іс-шаралардың жүргізілуін, санитариялық қағидалар мен нормалардың және гигиеналық нормативтердің сақталуын жедел және зертханалық-аспаптық бақылауды және қадағалауды ұйымдастырады;

8) ұйым қызметінде, оның ішінде қаржы-шаруашылық басқару, шарттық және қаржылық тәртіпті нығайту, әлеуметтік-еңбек қатынастарын реттеу мәселелерінде медициналық этика, заңдылық талаптарының сақталуын қамтамасыз етеді;

9) қызметкерлерді қабылдауды және жұмыстан босатуды жүзеге асырады. Жеке және заңды тұлғалармен келісімшарттар жасайды, мәмілелер жасайды. Өз құзыретіндегі мәселелер бойынша барлық қызметкерлер үшін міндетті өкімдер мен бұйрықтар шығарады;

10) мемлекеттік органдарда, ұйымдарда және сотта ұйымның атынан өкілдік етеді. Медициналық этиканың, ішкі еңбек тәртібі талаптарының, аспаптарды, жабдықтар мен механизмдерді техникалық пайдаланудың орындалуын, өрте қарсы қауіпсіздіктің, еңбек қауіпсіздігі мен қорғаудың, санитариялық-эпидемиологиялық режимнің сақталуын қамтамасыз етеді. Ұйымның уақыттылы есептілігін қамтамасыз етеді.

Білу міндетті: 1995 жылғы 30 тамыздағы Қазақстан Республикасының Конституциясын, 1994 жылғы 27 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі, 2015 жылғы 23 қарашадағы Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі, 2020 жылғы 7 шілдедегі Қазақстан Республикасының «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» кодексі, 2014 жылғы 5 шілдедегі Қазақстан Республикасының «Әкімшілік құқықбұзушылық туралы» кодексі, 2015 жылғы 4 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік сатып алу туралы» заңы, 2015 жылғы 18 қарашадағы Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» заңы, 1997 жылғы 11 шілдедегі Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» заңы.

Конкурсқа қатысушыларға қойылатын талаптар:

- 1) «денсаулық сақтау» дайындық бағыты бойынша жоғары білімі;
- 2) «Денсаулық сақтау менеджменті» («Қоғамдық денсаулық сақтау») мамандығы бойынша сертификаттық курстан (кайта даярлаудан) өткені туралы куәлік және (немесе) тиісті мамандық бойынша біліктілік беру туралы куәлік немесе «денсаулық сақтау» және (немесе) «Бизнес, басқару және құқық» даярлау бағыты бойынша жоғары білім немесе жоғары оқу орнынан кейінгі білім «Денсаулық сақтау және (немесе)» Бизнес және құқық « немесе MBA дәрежесі executive немесе fulltime;
- 3) денсаулық сақтау саласындағы менеджер сертификаты;
- 4) денсаулық сақтау саласындағы басшылық лауазымдардағы жұмыс өтілі кемінде 2 жыл.

Конкурсқа қатысу үшін қажетті құжаттар:

- 1) конкурсқа қатысу туралы өтініші;
- 2) еркін нысанда жазылған өмірбаян;
- 3) білімі туралы құжаттардың көшірмелері;
- 4) еңбек кітапшасының (ол болған кезде) немесе еңбек шартының көшірмесі, еңбек шартын қабылдау және тоқтату туралы бұйрықтардың көшірмелері не жұмыс өтілін растайтын басқа да құжат;
- 5) «Денсаулық сақтау саласындағы есепке алу құжаттамасының нысанынан бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің міндетін атқарушының 2020 жылғы 30 қазандағы № ҚР ДСМ-175/2020 бұйрығымен бекітілген 075/е нысаны бойынша денсаулық жағдайы туралы анықтама;
- 6) Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу жөніндегі комитетінен соттылығының жоқтығы туралы анықтама.

Конкурсқа қатысушы өзінің біліміне, жұмыс өтіліне, кәсіби дарындық деңгейіне қатысты қосымша ақпаратты (біліктілігін арттыру,ғылыми дәрежелер мен атақтар беру, ғылыми жарияланымдар туралы құжаттардың көшірмелері, сондай-ақ, алдыңғы жұмыс орнынан ұсынымдар) ұсына алады.

Конкурсқа қатысуға ниет білдірген тұлғалар үшін өтініштер мен құжаттарды қабылдау бұқаралық ақпарат құралдарында немесе «Павлодар облысының Денсаулық сақтау басқармасы» ММ және «Железин аудандық ауруханасы» ШЖҚ КМК интернет-ресурсында конкурс өткізу туралы хабарландыру орналастырылған күннен бастап 15 күнтізбелік күн ішінде жүргізіледі.

Құжаттар электронды түрде электрондық поштаға ұсынылады progammistserb@mail.ru. Құжаттардың түпнұсқалары әңгімелесу басталғанға дейін бір сағаттан кешіктірілмей беріледі. Оларды бермеген жағдайда тұлға әңгімелесуден өтуге жіберілмейді.

Конкурс Павлодар облысы әкімдігінің, Павлодар облысы Денсаулық сақтау басқармасының шаруашылық жүргізу құқығындағы «Железин аудандық ауруханасы» коммуналдық мемлекеттік кәсіпорнында құжаттарды қабылдау мерзімі аяқталған күннен бастап 5 жұмыс күні ішінде, 140400, Железин ауданы, Железинка ауылы, Квитков көшесі, 50, тел.: 8(71831)22831 мекенжайы бойынша өтеді.

13. «B.D.INVEST» ЖШС, БСН 201140031681, өзінің «Amanat Corporation» ЖШС-не, БСН 030740011684, қосылуы туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қостанай қаласы, О. Қозыбаев көшесі, 107 үй, н.п. 93.

15. Хабарландыру
Павлодар облысы білім беру басқармасының «Павлодар ауданының білім беру бөлімі» ММ Павлодар облысы, Павлодар ауданы, Розовка ауылы, Гагарин көшесі, 2Д мекенжайы бойынша орналасқан «Павлодар ауданының Розовка бөбекжай-бақшасы» «МКҚК ғимаратын күрделі жөндеу» жобасына ҚОҚ бөлімін жария талқылау арқылы қоғамдық тыңдаулар өткізеді.

Жобалық құжаттама пакетімен бірыңғай экологиялық порталда: <https://ecorportal.kz/> және «Павлодар облысының жер қойнауын пайдалану, қоршаған орта және су ресурстары басқармасы» сайтында <https://www.gov.kz/memleket/entities/pavlodar-tabigat/activities/directions?lang=ru> танысуға болады.

Жария талқылаулар 2022 жылғы 10 қазаннан бастап 2022 жылғы 16 қазанға дейін бірыңғай экологиялық портал сайтында өтеді.

Барлық ескертулер мен ұсыныстар осы күндері бірыңғай экологиялық порталда қабылданады. Осы мерзім өткеннен кейін ескертулер мен ұсыныстар қабылданбайды.

Жобалық құжаттаманы әзірлеуші «A&G Engineering» ЖШС, БСН 071240018232, Павлодар қ., Генерал Дүйсенов к-сі, 136, тел.: 8 (7182)211-911.

Жария тыңдауды өткізу кезінде мекеленіп отырған қызмет туралы қосымша ақпарат алуға, сондай-ақ, мекеленіп отырған қызметке қатысты құжаттардың көшірмелерін e-mail: ag_engineerng@mail.ru, телефоны +77015355574.

ЖАО жұртшылықтың қоғамдық тыңдаулар өткізу туралы ақпаратқа қол жеткізуді қамтамасыз етуге жауапты: «Павлодар облысының жер қойнауын пайдалану, қоршаған орта және су ресурстары басқармасы» ММ-нің бас маманы Теміргалина Әлия, электрондық мекенжайы: temirgalina.aliya@pavlodar.gov.kz, телефоны: 8(7182)-329379.

16. БҚО, Таскала ауылы, Жуков көшесі, №3 мекенжайы бойынша орналасқан «Қалатас» ЖШС (БИН 120540017680) БҚО әкімінің 2022 жылғы 24 маусымдағы №121 қаулысымен «Орал Құрылыс Жөндеу Сервис» ЖШС-не (БСН 090240006249, мекенжайы: Орал қаласы, Желтоқсан көшесі, 6/1) қосылу арқылы кәсіпорынның қайта құрылатыны туралы хабарлайды.

Сонымен бірге Қалатас ЖШС-нің барлық құқығы мен міндеті өзгеріссіз толығымен «Орал Құрылыс Жөндеу Сервис» ЖШС-не өтеді.

Баспасөз – 2023

Құрметті оқырман!

«Заң газеті» және «Юридическая газета», «Заң», «Фемиди» басылымдарына жазылу жалғасып жатқанын естеріңізге салғымыз келеді.

Төл басылымдарыңыздан қол үзіп қалмаңыздар!

Біздің басылымдарға «Қазпошта» АҚ бөлімшелері, «Қазпресс» ЖШС дүңгіршектері және Алматы қаласындағы «Дауыс» жүйесі арқылы жазылуларыңызға болады.

Жазылу индекстері:

✓ «Заң газеті»

жеке тұлғалар үшін – 65921,

ҚАЛАЛАРҒА:
6 АЙЛЫҚ БАҒАСЫ – 3638,40 ТЕҢГЕ, 1 ЖЫЛДЫҚ БАҒАСЫ – 7276,80 ТЕҢГЕ
ОБЛЫСТАРҒА:
6 АЙЛЫҚ БАҒАСЫ – 3844,80 ТЕҢГЕ, 1 ЖЫЛДЫҚ БАҒАСЫ – 7689,60 ТЕҢГЕ

заңды тұлғалар үшін – 15921

ҚАЛАЛАРҒА:
6 АЙЛЫҚ БАҒАСЫ – 4538,40 ТЕҢГЕ, 1 ЖЫЛДЫҚ БАҒАСЫ – 9076,80 ТЕҢГЕ
ОБЛЫСТАРҒА:
6 АЙЛЫҚ БАҒАСЫ – 4744,80 ТЕҢГЕ, 1 ЖЫЛДЫҚ БАҒАСЫ – 9489,60 ТЕҢГЕ

✉ zanreklama@mail.ru

ТАРАТУ

2. «Visa Time» ЖШС, БСН 211040015737, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан, Алматы қаласы, Медеу ауданы, Қабанбай батыр көшесі, 96 ғимарат, н.п. 96. Тел.: 87789000166.

3. «Паркинг Системс Астана» ЖШС, БСН 191140029784, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Астана қаласы, Тұран даңғылы, 42 үй, 55 пәтер. Тел.: 87013014965.

6. «Сапарғали Таншолпан» ЖШС, БСН 181040025439, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Ақтау қаласы, 17 шағын аудан, 72 корпус, 30-пәтер, тел.: 87028121595.

7. «KOSMOSMARKET» ЖШС, БСН 211240004362, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Байқоңыр қаласы, Максимов көшесі, 20 үй, 17 пәтер, тел.: 87763609900.

8. «СЕРІХАН» ЖШС, БСН 181140005256, өзінің ерікті түрде таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан, Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, Балықты ауылы, Сыпаты батыр көшесі, 100.

9. «Магистраль 13» ЖШС, БСН 130540020721 (Қазақстан, Астана қаласы, Алматы ауданы, Айнакөл көшесі, 60 үй, 208 кеңсе), өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Астана қаласы, Жетіген көшесі, 15/2 ғимарат. Тел.: 87012185651.

10. «РАБС» ЖШС, БСН 990540008999 (Қазақстан Республикасы, 050000, Алматы қ., Қазыбек би, 81/83 үй, 13 пәтер), өзінің таратылғаны туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай ішінде мына мекенжайы бойынша қабылданады: Қазақстан Республикасы, 050000, Алматы қ., Қазыбек би, 81/83 үй, 13 пәтер. Тел.: 87759100001.

МҰРАҒЕРЛІК

11. 29.7.2022 жылы қайтыс болған Пахриддинова Амина Дадажановнаның; 29.3.2022 жылы қайтыс болған Исмаилов Берик Абитаевичтің аттарынан мұралық іс ашылғандығын хабарлаймын. Мұрагерлерінің Түркістан қаласының нотариусы Балтабаева Алия Оралбаевнаға хабарласуын сұраймын. Кенесі Түркістан қаласы, Тауке хан даңғылы, №180 мекенжайында орналасқан. Тел.: 87718175589.

ҚҰЛАҚҚАҒЫС!

ХАБАРЛАНДЫРУ БЕРУДІҢ ТӨТЕ ЖОЛЫ
«ЗАҢ» Медиа-корпорациясының жарнама бөліміне хабарласыңыз немесе zanreklama@mail.ru электронды поштасына жолдаңыз.

ТЕЛЕФОН: 292 43 43, 8 708 929 9874

ӨРТУРЛІ

14. «Қазақстан» Республикалық Телерадиокорпорациясы» акционерлік қоғамы сату бойынша электрондық аукционды өткізетіні туралы хабарлайды:
1. Daewoo Nexia, м/н 608AY02, нарықтық құны 1220000 теңгені құрайды;
2. ГАЗ 2705-242, м/н 879AY02, нарықтық құны 1714560 теңгені құрайды;
3. SKODA SUPERB V, м/н 037CX02, нарықтық құны 4670 000 теңгені құрайды,
Бағаны көтеруге арналған Аукцион 2022 жылғы 20 қазанда сағат 10.00-ден 17.00-ге дейін веб-порталда өтеді www.gosreestr.kz.
Анықтама телефондары: 8 (727) 393-21-52.
Кепілдік жарнаның мөшлерімен, электрондық аукционды өткізу тәртібі туралы, сауда-саттыққа қатысушы рәсімдеу тәртібі туралы және жеңімпазды айқындау шарттары туралы электрондық сауда алаңында және «Ақпараттық-есептеу орталығы» АҚ сайтында жария қолжетімділікте болатын электрондық сауда-саттықты өткізу регламентінде танысуға болады. www.gosreestr.kz.
Қосымша ақпаратты 8 (727) 393-21 52 («Қазақстан «РТРК» АҚ) және 8 (7172) 55-29-81 («Ақпараттық-есепке алу орталығы» АҚ) телефондары арқылы алуға болады.

5. Жылыой аудандық музейі «Киелі Кең Жылой – қасиет тұнған өнер мекені» тақырыбындағы колонер шеберлерінің көрмесіне қатысуға шақырады.

Көрме талабы: колонер шеберлері ағаш, тері, сүйек, жүн, мата, т.б, материалдардан ұлттық нақышта жасалған, салт-дәстүрлік құндылықтарды насихаттайтын немесе Жылыой ауданы туралы ақпар беретін бұйымдарын көрмеге қояды.

Үздік туындыларға қазылар алқасы жүлде тағайындайды. Жүлдесі берілген колонер бұйымдары шебердің келісімімен «Жылыойлық шеберлердің қолымен жасалған» бұрышына қойылатын экспонат ретінде музей қорына алынуы мүмкін. Сондықтан, төмендегі жүлде қорына жобалас деңгейде бағаланатын колонер бұйымдарын ғана көрмеге қоюды ұсынамыз.

Жүлде қоры: 1-орын (1 адам) 70 мың, 2-орын (2 адам) 40 мың, 3-орын (3 адам) 30 мың теңгеден тағайындалады және ынталандыру сыйлықтары.

Колонер бұйымдарын 10 қарашаға дейін музейге әкелу сұралады. Бұйымдар 14-21 қараша күндері көрмеге қойылып, көрермендердің тамашалауына ұсынылады.

Хабарласу үшін: Г.Сабирова 8701 434 3252, «Атамұра» КМҚК.

12. «KASKELEN SOLAR» (Каскелен Солар) ЖШС (БСН 200540007791) жарғылық капиталдың 3 825 000 000 (үш миллиард сегіз жүз жиырма бес миллион) теңгеден 2 743 551 500 (екі миллиард жеті жүз қырық үш миллион бес жүз елу бір мың бес жүз) теңгеге дейін азайғаны туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап 1 (бір) ай ішінде мына мекенжай бойынша қабылданады: ҚР, Алматы қаласы, Медеу ауданы, Нұрсұлтан Назарбаев даңғылы, 240г үй, 5 қабат, индексе 050000 немесе электрондық пошта арқылы ueqinfo@universalenergy.com.

ЖАРНАМА БӨЛІМІ:

Алматы қаласы
Тел.: 8(727) 292-43-43,

8 (708) 929-98-74

E-mail:
zanreklama@mail.ru
zanreklama.kz

ЖАРНАМА ҚАБЫЛДАЙТЫН ОРЫНДАР:

ЖК «Қандыбаева», Газеттерге, журналдарға және сайттарға хабарландыру қабылдау агентігі: 8(727)327 30 92, тел/факс: 273 47 98, 8 707 895 21 99, 8 701 739 27 83, 8 705 185 75 73 www.gazetyisaity.kz, e-mail: vsegazety@mail.ru
Алматы қ., Абылай хан даң., 60, Мақатаев көш.қиылысы, 208 кеңсе.

ЖК «Best Agency», мекенжайы: Алматы қ., Абылай хан даң., 60, Мақатаев көш.қиылысы, 209 кеңсе. Тел/Whatsapp 8 707 280 09 12.

«KAIROS» ЖК, Алматы қаласы, Жібек жолы даңғылы, 55, Пушкин көшесімен қиылысы, «Алма» СО, 4 қабат, ресепшн, тел.: 271-49-39, 8707 705-92-22. E-mail: kaldybaeva@mail.ru. Барлық хабарландыруды What's app бойынша қабылдаймыз.

ЖК «Gold Capital» Нұр-Сұлтан қ., Абай көшесі, 78, 105-кеңсе. Тел.: 8 (7172) 52-02-11, 8(702)839-90-86.

«Sokrat-PV» Юрическое агенство» ЖШС, Павлодар қаласы, Крупицка көшесі, 61, кеңсе 23. Телефон: 87027159520; 87182221266 (жұмысы).

«Назар-1 фирмасы» ЖШС («РУТА» ЖА), директоры Кривилова Татьяна Ивановна. Шымкент қ., Г.Ильяев көшесі, 47 (Шаймерденов қ. бұрышы) РВК банктің жанында, Тел.: 8 (7252) 53-40-48. WhatsApp : +7-705-705-31-31. E-mail: nazar.reklama@gmail.com

ЖК «TRade and service», Алматы қ., ш/а Жетісу-3, 55/133.

ЖК «Аюбаева», Қарағанды қ., Жамбыл көшесі, 11. Тел.: 8 (7112) 42-00-71.
Арлан-консалтинг ЖШС, Семей қ., К.Мұхаметханов көшесі, 23 «А», 104-бөлме. Тел.: 8 (705) 798-58-18, 8(708)4672701

«Грация» ЖШС, Атырау қаласы, Махамбетов көшесі, 107-а, 2-бөлме, тел.: 32-14-29, 30-65-24, 8701 920 4538.

«ЮрСлужба» ЖШС, Қөкшетау қ., Е. Әуелбеков көшесі, 129. Тел.: 8 (7162) 25-77-17, 8(747)8097074.

«Версия-Пресс» ЖШС, Павлодар қ., Естай көшесі 40. Тел.: 8 (7182) 32-47-67, 32-49-04

Қалиасқаров Нұрлан Нұргисынулы ЖК, Петропавл қ., К.Сүтішов көшесі, 58, 30-бөлме, 3-қабат. Тел.: 8 (7152) 46-02-57, ұялы тел.: 8 (777) 572-29-91, 8 (701) 315-54-59.

ЖК «Бакирова Г.», Шымкент қ., Желтоқсан көшесі, 18. Ә

